

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ МАС-МЕДІА В
ДІАСПОРІ: ПРОБЛЕМАТИКА І ОСОБЛИВОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Студентки IV курсу, групи 4ЖБ Освітньої
програми *Журналістика* Галузі знань 06
Журналістика Спеціальності 061
Журналістика Ступеня вищої освіти
бакалавр **Рибаченко Діани Юріївни**

Науковий керівник: доцент **Житарюк
М.Г.**

Розширена шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка: ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

АНОТАЦІЯ

Рибаченко Д.Ю. «Сучасні українські мас-медіа в діаспорі: проблематика і особливості функціонування». Кваліфікаційна робота освітнього рівня – бакалавр. Спеціальність – 061 Журналістика. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню особливостей функціонування сучасних українських мас-медіа в діаспорі. У роботі проаналізовано типологію, комунікативні стратегії, цифрову трансформацію та роль діаспорних ЗМІ у збереженні національної ідентичності. Окрему увагу приділено викликам інформаційного середовища, історичним етапам розвитку українських ЗМІ за кордоном і перспективам їх подальшого розвитку в умовах глобалізації й воєнного стану в Україні. Робота ґрунтується на аналізі практик українських медіа у США, Канаді, країнах Європи та Австралії. Зроблено висновок, що діаспорні ЗМІ є важливими акторами інформаційного фронту та чинниками культурної дипломатії.

Ключові слова: діаспора, мас-медіа, українські ЗМІ, інформаційний простір, національна ідентичність, цифрова трансформація.

ANNOTATION

Rybachenko D.Yu. Modern Ukrainian Mass Media in the Diaspora: Issues and Functional Features. Bachelor's Degree Qualification Thesis. Specialty – 061 Journalism. Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Vinnytsia, 2025.

The qualification thesis is devoted to the study of the functioning of modern Ukrainian mass media in the diaspora. The paper analyzes the typology, communication strategies, digital transformation, and the role of diasporic media in preserving national identity. Particular attention is paid to the challenges of the information environment, the historical stages of the development of Ukrainian media abroad, and the prospects for their further advancement under globalization and the current wartime conditions in Ukraine. The research is based on the analysis of media practices in the USA, Canada, European countries, and Australia. It concludes that Ukrainian diasporic media are significant actors on the information front and instruments of cultural diplomacy.

Keywords: diaspora, mass media, Ukrainian media, information space, national identity, digital transformation.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА В ДІАСПОРІ	6
1.1 Поняття та сутність діаспорних мас-медіа	6
1.2. Історичний контекст формування медійного простору української діаспори	11
Висновки до першого розділу	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА В ДІАСПОРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	19
2.1. Типологія та форми сучасних діаспорних медіа	19
2.2. Комунікативні стратегії українських мас-медіа за кордоном	25
2.3 Цифрові трансформації діаспорних медійних платформ	32
Висновки до другого розділу	39
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА В ДІАСПОРІ	40
3.1. Виклики інформаційного простору діаспорних медіа	40
3.2. Роль мас-медіа у збереженні національної ідентичності	44
3.3. Стратегічні напрямки розвитку українських діаспорних медіа	49
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах стрімкої глобалізації та цифровізації інформаційного простору дослідження українських мас-медіа в діаспорі набуває особливого значення. Діаспорні медіа виконують унікальну функцію збереження національної ідентичності, формування позитивного іміджу України у світі та протидії дезінформації, що особливо актуально в контексті російської агресії проти України. Вони є важливими акторами глобального українського інформаційного простору, впливаючи на громадську думку не лише серед української спільноти за кордоном, але й у країнах проживання.

Дослідження українських діаспорних медіа дозволяє краще зрозуміти механізми функціонування етнічних ЗМІ в іншомовному та іншокультурному середовищі, їхню роль у формуванні транснаціональних спільнот та збереженні культурного розмаїття в умовах глобалізації. Це важливо не лише з теоретичної точки зору, але й з практичної, оскільки дозволяє виробити ефективні стратегії розвитку та підтримки українських інформаційних ресурсів за кордоном.

Актуальність дослідження також пов'язана з процесами цифрової трансформації, які суттєво змінюють характер функціонування діаспорних медіа. Традиційні друковані видання, радіо- та телепрограми доповнюються або замінюються цифровими платформами, соціальними мережами, мобільними додатками. Це створює нові можливості для комунікації та збереження культурної ідентичності, але й породжує нові виклики, пов'язані з фінансовою стійкістю, конкуренцією за увагу аудиторії, необхідністю постійної адаптації до технологічних змін.

Вивчення проблематики та особливостей функціонування українських мас-медіа в діаспорі є важливим для розуміння процесів формування і трансформації української діаспори як суспільного феномену. Медіа відображають зміни, які відбуваються в діаспорі – зміну поколінь, нові хвилі еміграції, процеси асиміляції та інтеграції, – і водночас впливають на ці

процеси, формуючи певні моделі ідентичності, ціннісні орієнтації, колективну пам'ять.

Дослідження набуває особливої актуальності в контексті повномасштабного вторгнення Росії в Україну, яке спричинило нову хвилю української еміграції та активізувало інформаційне протистояння на міжнародній арені. Діаспорні медіа стали важливою складовою інформаційного фронту, сприяючи формуванню міжнародної підтримки України, координації гуманітарної допомоги, протидії російській пропаганді. Розуміння їхньої ролі та потенціалу в цьому контексті має не лише академічне, але й практичне значення для посилення інформаційної безпеки України.

Незважаючи на важливість теми, українські діаспорні медіа залишаються недостатньо дослідженими в сучасному українському медіазнавстві. Більшість досліджень зосереджені на окремих аспектах їхнього функціонування або обмежені певними географічними регіонами. Комплексний аналіз проблематики та особливостей функціонування українських мас-медіа в діаспорі дозволить заповнити цю прогалину та створити основу для подальших досліджень у цій галузі.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей функціонування українських мас-медіа в діаспорі, їхньої проблематики та стратегічних напрямків розвитку в умовах цифрової трансформації та сучасних геополітичних викликів.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання:

- 1) з'ясувати теоретико-методологічні засади дослідження українських мас-медіа в діаспорі;
- 2) дослідити історичний контекст формування медійного простору української діаспори;
- 3) визначити основні типи та форми сучасних діаспорних медіа;
- 4) проаналізувати комунікативні стратегії українських мас-медіа за кордоном;

- 5) розглянути процеси цифрової трансформації діаспорних медійних платформ;
- 6) охарактеризувати сучасні виклики інформаційного простору діаспорних медіа;
- 7) визначити роль мас-медіа у збереженні національної ідентичності;
- 8) окреслити стратегічні напрямки розвитку українських діаспорних медіа.

Об'єкт дослідження: українські мас-медіа в діаспорі як складова глобального українського інформаційного простору.

Предмет дослідження: проблематика та особливості функціонування українських мас-медіа в діаспорі в умовах цифрової трансформації та сучасних геополітичних викликів.

Теоретична основа дослідження: положення про сутність та функції діаспорних медіа (Л. Біловус, Т. Гиріна, М. Тимошик), особливості формування медійного простору діаспори (М. Палієнко, А. Миколаєнко, Я. Таран), взаємозв'язок національної ідентичності та медіа (Я. Чорненька, А. Сущевський, Х. Належата), цифрову трансформацію медіапростору (І. Костиря, М. Шевченко), інформаційне протистояння в умовах гібридної війни (Д. Іваньков, В. Шуляк, Л. Отрошко).

Методи дослідження: для вирішення поставлених завдань було використано комплекс методів, який включає теоретичний аналіз наукової літератури, історичний метод, типологічний аналіз, системний підхід, контент-аналіз, порівняльний аналіз, метод класифікації та узагальнення.

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 46 найменувань. У роботі представлено 8 таблиць та 7 рисунки. Загальний обсяг роботи – 61 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА В ДІАСПОРІ

1.1 Поняття та сутність діаспорних мас-медіа

У сучасному глобалізованому світі українська діаспора відіграє важливу роль не лише як середовище збереження національної ідентичності, але й як платформа для комунікації та інформаційного обміну між представниками етнічної спільноти за кордоном. Діаспорні мас-медіа стали важливим інструментом такої комунікації, забезпечуючи українців, які проживають поза межами історичної батьківщини, необхідною інформацією та можливістю зберігати зв'язок з рідною культурою, традиціями та спільнотою.

Для розуміння феномену діаспорних мас-медіа необхідно спочатку з'ясувати саме поняття діаспори. Діаспора – це етнічна спільнота, яка проживає за межами своєї історичної батьківщини і зберігає свою національну ідентичність, підтримуючи зв'язок з країною походження. Відповідно до цього, діаспорні мас-медіа можна визначити як засоби масової інформації та комунікації, що функціонують у середовищі діаспори, обслуговують її інформаційні потреби та сприяють збереженню національної ідентичності [7, с. 45].

Історично формування українських діаспорних мас-медіа пов'язано з міграційними процесами та формуванням українських громад за кордоном. Як зазначає А. Довбня, перші українські друковані видання почали з'являтися ще наприкінці XIX – на початку XX століття в місцях компактного проживання українців, насамперед у США, Канаді, а згодом і в країнах Європи [14, с. 15]. Саме ці видання стали першими прикладами організованої інформаційної діяльності української громади за кордоном.

Сьогодні поняття діаспорних мас-медіа суттєво розширилося та трансформувалося під впливом глобалізації та розвитку інформаційних технологій. За визначенням дослідниці Т. Гиріної, діаспорні мас-медіа – це

"сукупність засобів масової комунікації, що функціонують у діаспорному середовищі, мають специфічну аудиторію та контент, спрямований на збереження національної ідентичності та підтримку зв'язків з історичною батьківщиною" [12, с. 27]. Це визначення підкреслює специфічну функціональність таких медіа, їх зорієнтованість на особливу аудиторію та змістове наповнення.

Важливо зазначити, що діаспорні мас-медіа виконують низку специфічних функцій, які відрізняють їх від традиційних медіа. Вони не просто інформують аудиторію про події, а й створюють середовище для підтримки культурних зв'язків, збереження мови та традицій, сприяють консолідації громади. Як зазначає Л. Біловус, "діаспорні медіа виконують функцію підтримки етнічної ідентичності, надаючи своїй аудиторії унікальний контент, який неможливо отримати з інших джерел" [7, с. 122].

Рис. 1.1. Приклад діаспорного видання "Свобода"

Я. Таран виділяє кілька ключових аспектів, які характеризують їхню сутність. По-перше, це двомовність (або навіть багатомовність) багатьох діаспорних медіа, які публікують матеріали не лише українською, але й мовою країни проживання, що дозволяє розширювати аудиторію та включати до неї представників другого чи третього покоління іммігрантів, які можуть не володіти українською мовою досконало [34, с. 67]. По-друге, це тематична специфіка, яка

поєднує висвітлення українських питань та питань інтеграції у нове середовище.

Сутність діаспорних мас-медіа також визначається їхньою роллю у формуванні так званого "інформаційного поля діаспори". Це поняття, введене дослідницею Х. Належатою, означає "специфічний комунікативний простір, в якому відбувається обмін інформацією між членами діаспорної спільноти, формуються громадська думка та ціннісні орієнтації" [25, с. 18]. У цьому контексті діаспорні медіа виступають не лише як джерела інформації, але й як майданчики для обговорення важливих для громади питань, формування спільної позиції та координації дій.

Особливістю сучасних діаспорних мас-медіа є їхня здатність поєднувати традиційні форми комунікації з новітніми цифровими технологіями. Як зазначає М. Тимошик, "технологічний прогрес дозволив українським діаспорним медіа перейти від друкованих видань до мультиплатформного представлення, що включає веб-сайти, соціальні мережі, подкасти, відеоканали тощо" [37, с. 42]. Це суттєво розширило можливості для комунікації та дозволило охопити значно більшу аудиторію.

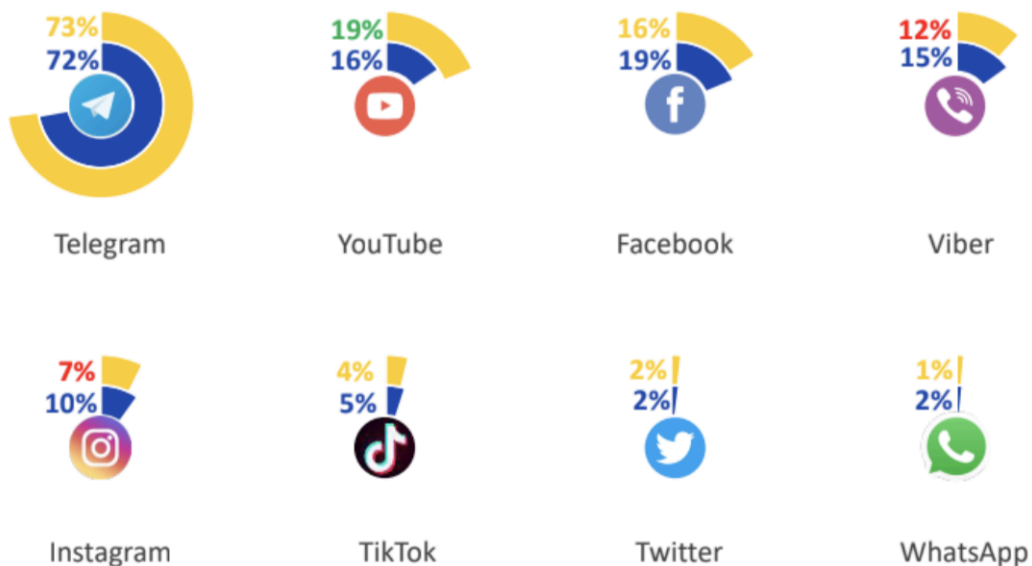

Рис. 1.2. Інфографіка щодо медіаспоживання контенту українцями за кордоном

У контексті глобалізаційних процесів діаспорні мас-медіа набувають особливого значення як інструменти збереження культурного розмаїття та протидії культурній гомогенізації. Дослідниця Л. Козубенко підкреслює, що "в умовах глобалізації етнічні медіа виконують функцію культурного опору та збереження унікальності етносу, протидіючи розмиванню національної ідентичності" [3, с. 36]. Ця роль стає особливо важливою для українських громад, які часто функціонують у культурно різноманітних середовищах.

Цікавим аспектом функціонування діаспорних мас-медіа є їхня взаємодія з медіасистемою історичної батьківщини. В умовах цифровізації ця взаємодія стає більш інтенсивною та різноманітною. За спостереженнями Т. Тхоржевської, "відбувається активний обмін контентом, ідеями, професійними практиками між медіа діаспори та медіа України, що формує єдиний транснаціональний український медіапростір" [38, с. 56]. Цей процес сприяє збагаченню обох медіасистем та формуванню глобального українського інформаційного простору.

Особливе місце в системі діаспорних мас-медіа посідають так звані "етнічні меншини в діаспорі" – українці, які проживають у країнах, де вони не є домінуючою діаспорною групою. В. Коцур зазначає, що "для таких спільнот медіа стають життєво важливим інструментом самозбереження та консолідації, виконуючи функції соціального зв'язку та культурної трансляції" [2, с. 134]. Прикладами таких спільнот можуть бути українські громади в Бразилії, Аргентині, Австралії та інших країнах, де вони мають менш виражену присутність порівняно з українцями у США чи Канаді.

При дослідженні сутності діаспорних мас-медіа важливо також звернути увагу на їхню роль у формуванні міжнародного іміджу України. Як зазначає Д. Подлущкий, "діаспорні медіа виступають своєрідними "культурними посольствами", які презентують Україну в міжнародному інформаційному просторі, формують її позитивний образ та протидіють дезінформації" [30, с. 87]. Особливо актуальним це стало в умовах російсько-української війни, коли

діаспорні медіа активно долучилися до інформаційного протистояння та підтримки України.

Дослідник О. Хелемендик розглядає діаспорні медіа як "елементи неklasичної дипломатії, які впливають на формування громадської думки щодо України в країнах проживання діаспори та сприяють встановленню двосторонніх зв'язків на рівні громадянського суспільства" [39, с. 76]. Ця функція демонструє, як медіа діаспори виходять за межі суто комунікативних завдань і стають важливими акторами міжнародних відносин.

Варто також відзначити особливу роль діаспорних мас-медіа у правозахисній діяльності та відстоюванні інтересів України на міжнародній арені. Як показує дослідження А. Миколаєнка, "історично українські діаспорні ЗМІ були важливими інструментами привернення уваги світової спільноти до порушень прав людини в Україні, зокрема в період радянської окупації, а згодом і в контексті російської агресії" [24, с. 120]. Така функція підкреслює політичну значущість діаспорних медіа та їхній внесок у боротьбу за українську незалежність.

Цікавим аспектом функціонування діаспорних мас-медіа є також формування специфічного діаспорного дискурсу, який поєднує елементи культури історичної батьківщини та країни проживання. На думку Л. Тарнашинської, "у публіцистичному просторі діаспори відбувається формування особливого варіанту української мови та культури, який відображає досвід життя в іншому культурному середовищі, взаємодію з іншими традиціями та світоглядними системами" [35, с. 362]. Цей гібридний характер діаспорних медіа робить їх унікальним культурним феноменом, вартим окремого дослідження.

Важливим аспектом сутності діаспорних мас-медіа є їхня роль у формуванні діаспорної ідентичності. Я. Чорненька зазначає, що "через споживання контенту діаспорних медіа відбувається постійне відтворення та переосмислення етнічної ідентичності, формування відчуття приналежності до української спільноти навіть у фізичній віддаленості від України" [41, с. 34].

Таким чином, діаспорні медіа стають не просто каналами передачі інформації, а й важливими інституціями формування колективної ідентичності та історичної пам'яті.

У контексті сучасних процесів цифровізації та розвитку соціальних медіа, діаспорні мас-медіа також трансформуються в напрямку більшої інтерактивності та гнучкості. Як підкреслює М. Шевченко, "сучасні діаспорні медіа все більше набувають характеристик соціальних платформ, де користувачі можуть не лише споживати контент, але й створювати його, обговорювати, поширювати, формуючи таким чином живу динамічну спільноту" [44, с. 76]. Ця тенденція свідчить про адаптивність діаспорних медіа до нових технологічних умов та їхню здатність відповідати на виклики цифрової епохи, що є важливою передумовою їхнього подальшого розвитку та ефективного функціонування в глобальному інформаційному просторі.

1.2. Історичний контекст формування медійного простору української діаспори

Формування медійного простору української діаспори тісно пов'язане з історичними хвилями української еміграції та політичними, економічними і соціальними передумовами, що спонукали українців залишати батьківщину та шукати нового місця для життя. Щоб належним чином дослідити історичний контекст формування медійного середовища діаспори, необхідно розглянути основні етапи та особливості цього процесу, починаючи з перших проявів організованого інформаційного простору українців за кордоном.

Історія діаспорних медіа бере свій початок наприкінці XIX – на початку XX століття, коли перша хвиля масової еміграції українців, переважно з

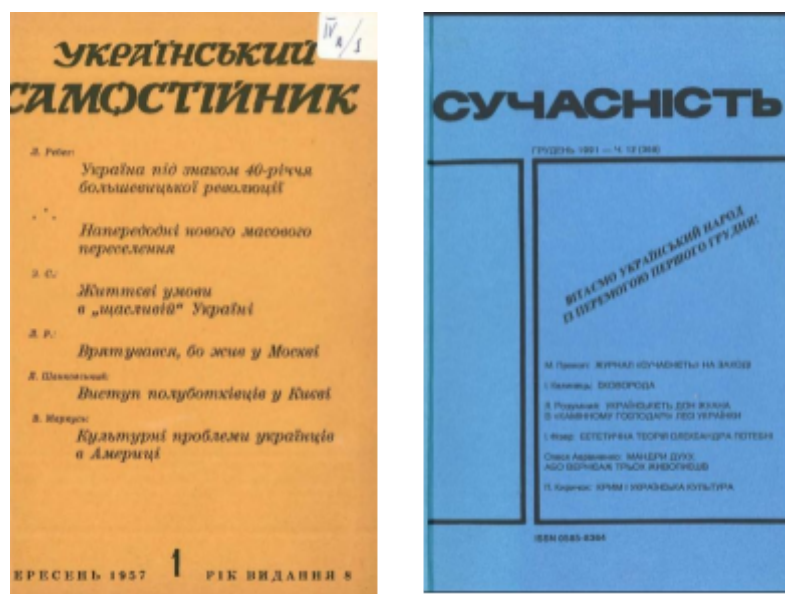

західноукраїнських земель, спрямувалася до Північної Америки. Як зазначає у своєму дослідженні Л. Біловус, "перші українські газети в США та Канаді виникали як результат активізації громадського життя іммігрантів, які потребували власних інформаційних ресурсів для орієнтації в новому середовищі та підтримки зв'язку з батьківщиною" [7, с. 56]. Першою україномовною газетою на американському континенті вважається "Америка", заснована у 1886 році в Шенандоа (Пенсильванія, США) (див. рис. 1.3).

Рис. 1.3. Перші українські діаспорні газети початку XX століття

Важливим етапом розвитку діаспорної преси став період між двома світовими війнами, коли на хвилі національно-визвольних змагань 1917-1921 років сформувалася політична еміграція, що принесла з собою нове розуміння ролі медіа як інструменту політичної боротьби та збереження державницької ідеї. А. Миколаєнко відзначає, що "саме в цей період відбувається диференціація діаспорної преси за політичними напрямками, формуються видання різних ідеологічних спрямувань – від консервативно-монархічних до соціалістичних" [24, с. 120]. Характерно, що багато з цих видань засновувалися колишніми учасниками українських визвольних змагань, військовими та політичними діячами Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки.

Якісно новий етап розвитку медійного простору діаспори пов'язаний з третьою хвилею еміграції під час та після Другої світової війни. Я. Таран вказує, що "повоєнна еміграція, яка складалася переважно з представників

інтелігенції, принесла з собою високий інтелектуальний та культурний потенціал, що знайшло відображення у створенні численних наукових, літературних та мистецьких видань діаспори" [34, с. 45]. У цей період виникають такі впливові видання як "Сучасність", "Український самостійник", "Визвольний шлях", які стали важливими майданчиками для розвитку української політичної думки та культури в умовах еміграції (див рис. 1.4).

Рис. 1.4. Редакція українського діаспорного видання

Характерною особливістю повоєнного періоду було розширення географії українських діаспорних медіа. Окрім традиційних центрів у США та Канаді, активно розвивається преса в Європі (особливо в Німеччині, Великій Британії, Франції), а також в Австралії, Бразилії та Аргентині. Т. Гиріна звертає увагу на те, що "розширення географії діаспорних медіа супроводжувалося формуванням регіональних особливостей контенту, які відображали специфіку життя українських громад у різних країнах" [12, с. 34]. Ця регіональна диференціація стала важливим чинником багатоманітності українського медійного простору за кордоном.

Особливе місце в історії діаспорних медіа посідає радіомовлення, яке активно розвивалося у другій половині XX століття. Як зазначає А. Довбня, "українські радіопрограми стали важливим інструментом інформаційного впливу та підтримки національної ідентичності, особливо в умовах географічної розпорошеності діаспори" [14, с. 28]. Найвідомішими прикладами такого мовлення стали Українська служба "Радіо Свобода", українські програми на ВВС, "Голосі Америки", а також локальні радіопрограми в різних країнах проживання українців.

У контексті історичного розвитку діаспорних медіа не можна оминути увагою їхню роль у протистоянні радянській пропаганді та боротьбі за незалежність України. Як стверджує К. Кислюк, "в умовах, коли в самій Україні свобода слова була обмежена, а інформаційний простір контрольований, діаспорні медіа стали голосом української нації, висвітлюючи події, які

замовчувалися радянськими ЗМІ, та формуючи альтернативне бачення української історії та майбутнього" [18, с. 156]. Зокрема, величезне значення мало висвітлення діаспорними медіа таких тем як Голодомор, політичні репресії, русифікація України, дисидентський рух.

Принципово новий етап у розвитку медійного простору діаспори розпочався з проголошенням незалежності України у 1991 році. Л. Отрошко зазначає, що "відновлення української державності змінило парадигму функціонування діаспорних медіа – від протистояння та боротьби вони перейшли до співпраці з Україною, до підтримки демократичних перетворень та формування позитивного іміджу нової української держави" [27, с. 235]. Цей період характеризується посиленням контактів між журналістами діаспори та України, реалізацією спільних проєктів, обміном досвідом та професійними практиками.

Кінець XX – початок XXI століття ознаменувався цифровою революцією, яка кардинально змінила характер медійного простору діаспори. М. Тимошик відзначає, що "діджиталізація не лише змінила способи доставки контенту, але й трансформувала саму модель комунікації в діаспорі, зробивши її більш інтерактивною, мультимедійною та глобально доступною" [36, с. 38]. Традиційні друковані видання поступово переходять в онлайн-формат, з'являються нові суто електронні ресурси, активно розвиваються соціальні медіа та блогосфера.

Важливим фактором трансформації медійного простору діаспори стала четверта хвиля української еміграції, яка розпочалася у 1990-х роках і триває досі. А. Суцєвський підкреслює, що "нові емігранти принесли з собою інші інформаційні потреби та звички, нову мовну та культурну ідентичність, що вплинуло на характер та зміст діаспорних медіа" [33, с. 62]. На відміну від попередніх хвиль еміграції, сучасні українські мігранти здебільшого зберігають тісний зв'язок з Україною, активно споживають український медіаконтент, що розмиває межі між медіапростором діаспори та України.

Суттєвим етапом у розвитку медійного простору діаспори стали події Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013-2014 років. Як зазначає І. Костиря, "ці події мобілізували українську діаспору, активізували її інформаційну діяльність, сприяли появі нових медійних проєктів, орієнтованих на підтримку демократичних перетворень в Україні" [22, с. 102]. Саме в цей період діаспорні медіа стали важливим каналом донесення інформації про події в Україні до міжнародної спільноти, формування проукраїнської позиції у країнах проживання діаспори.

Найновіший етап розвитку медійного простору діаспори розпочався з російської агресії проти України у 2014 році та повномасштабного вторгнення у 2022 році. Д. Іваньков стверджує, що "в умовах війни діаспорні медіа стали важливою складовою інформаційного фронту, протидіючи російській пропаганді, мобілізуючи міжнародну підтримку України та координуючи волонтерську допомогу" [16, с. 87]. Характерною рисою цього періоду є консолідація медійного простору діаспори навколо питань захисту українського суверенітету та територіальної цілісності, підтримки демократичного європейського шляху розвитку України.

Сучасний етап розвитку медійного простору української діаспори характеризується також активною інтеграцією в глобальний інформаційний простір. Н. Прикходкіна та Г. Тимошко відзначають, що "сучасні діаспорні медіа виходять за межі суто етнічної аудиторії, орієнтуючись також на міжнародну спільноту, що цікавиться українськими питаннями" [4, с. 140]. Це проявляється, зокрема, у створенні багатомовних ресурсів, використанні мов країн проживання поряд з українською, розширенні тематичного спектру публікацій.

Аналізуючи історичний контекст формування медійного простору української діаспори, не можна оминати увагою його зв'язок із загальними процесами збереження національної ідентичності. М. Палієнко зауважує, що "діаспорні медіа завжди виступали не лише джерелами інформації, але й інструментами формування та підтримки національної пам'яті, збереження

мовної та культурної ідентичності в іншомовному середовищі" [28, с. 25]. Ця функція залишається актуальною і сьогодні, коли в умовах глобалізації питання збереження національної самобутності набуває особливої гостроти.

Окремої уваги заслуговує роль діаспорних медіа у формуванні альтернативного погляду на українську історію та культуру, особливо в період радянської окупації. В. Крисаченко підкреслює, що "саме завдяки діаспорним виданням зберігалися та поширювалися твори заборонених в УРСР письменників, історичні дослідження, які суперечили офіційній радянській історіографії, що дозволило зберегти справжню українську історичну пам'ять та культурну спадщину" [38, с. 12]. Таким чином, медійний простір діаспори став своєрідним альтернативним архівом української культури, що згодом, після здобуття незалежності, повернувся в Україну та збагатив її культурний простір.

Важливим аспектом історичного розвитку медійного простору діаспори є його регіональні особливості. А. Бодруг, досліджуючи українські медіа в Канаді, відзначає особливий вплив канадської політики мультикультуралізму на формування та функціонування українських медіа: "Канадська модель мультикультуралізму, офіційно прийнята у 1971 році, створила сприятливі умови для розвитку етнічних медіа, надаючи фінансову підтримку та забезпечуючи правові гарантії їхньої діяльності" [44, с. 142]. Подібні особливості можна спостерігати і в інших країнах, де політика щодо етнічних меншин та іммігрантів суттєво впливала на характер та можливості українських медіа.

Історичний контекст формування медійного простору діаспори також включає важливий аспект міжнаціональної взаємодії. Г. Шаповалова та Я. Шебештян, вивчаючи медійні практики українців Закарпаття, які тривалий час перебували в еміграції, звертають увагу на "формування традицій етнотолерантності в діаспорних медіа, які часто виступали майданчиками для міжкультурного діалогу, висвітлювали життя інших етнічних спільнот, сприяли формуванню добросусідських відносин" [43, с. 56]. Ця особливість стала

важливим чинником інтеграції українців у мультикультурні суспільства країн проживання, не втрачаючи при цьому власної національної ідентичності.

Окремим напрямком в історії діаспорного медійного простору є розвиток наукових та освітніх видань. А. Сбруєва зазначає, що "українська академічна спільнота за кордоном створила розгалужену мережу наукових журналів, бюлетенів, вісників, які не лише поширювали результати досліджень, але й формували академічний дискурс, альтернативний радянському, розвивали українську наукову термінологію, методологію, концептуальні підходи" [32, с. 134]. Важливу роль у цьому відіграли такі інституції як Наукове товариство імені Шевченка, Українська вільна академія наук, Український вільний університет, які стали осередками наукового та освітнього життя діаспори.

Висновки до першого розділу

Аналіз поняття та сутності діаспорних мас-медіа дозволив встановити, що це специфічна система засобів масової інформації та комунікації, яка функціонує в середовищі етнічної діаспори, забезпечує її інформаційні, культурні та соціальні потреби, а також сприяє збереженню національної ідентичності та підтримці зв'язку з історичною батьківщиною. Діаспорні мас-медіа характеризуються двомовністю або багатомовністю контенту, специфічною тематичною спрямованістю, орієнтацією на потреби діаспорної спільноти, поєднанням традиційних та новітніх форм комунікації.

Важливими функціями діаспорних мас-медіа виявились: інформаційна, культурно-освітня, консолідуюча, представницька та правозахисна. Сучасні українські діаспорні медіа активно трансформуються під впливом цифровізації, перетворюючись на мультиплатформні ресурси, які використовують широкий спектр засобів комунікації.

Дослідження історичного контексту формування медійного простору української діаспори дозволило виявити основні етапи його розвитку, починаючи від перших друкованих видань кінця XIX століття до сучасних мультимедійних платформ. Кожна хвиля української еміграції привносила свої особливості в діаспорний медійний простір, відображаючи політичну ситуацію в Україні та світі, специфіку адаптації українців у країнах проживання та розвиток технологій масової комунікації.

Особливу увагу було приділено ролі діаспорних медіа у збереженні української національної ідентичності в умовах радянської окупації України. Саме завдяки діаспорним виданням зберігалася та розвивалася альтернативна українська історіографія, література та культура, які були заборонені або цензуровані в УРСР.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА В ДІАСПОРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

2.1. Типологія та форми сучасних діаспорних медіа

Українські діаспорні медіа на сучасному етапі розвитку представляють складну та розгалужену систему, що охоплює різноманітні форми та способи інформаційної комунікації. Щоб детально розібратися у специфіці функціонування цих медіа, необхідно систематизувати їх за певними типологічними ознаками.

Типологізація діаспорних медіа - це процес класифікації їх за певними характеристиками та особливостями, що дозволяє краще зрозуміти структуру медійного простору української діаспори. За визначенням Л. Біловус, "типологія діаспорних медіа відображає їхню функціональну спрямованість, особливості аудиторії, змістове наповнення та форми представлення інформації" [7, с. 78]. На основі аналізу сучасного стану українських діаспорних медіа можна виділити кілька основних типологічних груп.

Перш за все, діаспорні медіа можна класифікувати за способом поширення інформації. Це одна з найбільш очевидних і важливих ознак, яка визначає форму та характер комунікації. У таблиці 2.1 представлені основні типи діаспорних медіа за цією ознакою.

Таблиця 2.1

Типологія українських діаспорних медіа за способом поширення інформації

Тип медіа	Особливості	Приклади
Друковані видання	Газети, журнали, альманахи, бюлетені; обмежений наклад; поширення переважно серед членів громади	"Свобода" (США), "Новий шлях" (Канада), "Вільне слово" (Австралія)
Радіо	Радіопрограми на місцевих радіостанціях або інтернет-радіо;	Українська служба "Радіо Свобода", "Українське

	часто двомовні; орієнтація на широку аудиторію	радіо" (Австралія), "Nash Holos" (Канада)
Телебачення	Телепрограми на місцевих телеканалах або інтернет-телебачення; візуальна репрезентація української культури	"КОНТАКТ" (Канада), "Українська година" (США), "Ukrainian Time" (Австралія)
Інтернет-вида ння	Новинні портали, блоги, інформаційні сайти; можливість оперативного оновлення; широке географічне охоплення	"Українська правда. Діаспора", "Час і події" (США), "Портал українців Європи"
Соціальні медіа	Групи та спільноти в соціальних мережах; висока інтерактивність; швидкість поширення інформації	Групи в Facebook: "Українці в США", "Українці Канади", "Українці в Німеччині"
Месенджери та чат-групи	Telegram-канали, WhatsApp та Viber групи; миттєвий обмін інформацією; локальна спрямованість	"Українці Чикаго", "Ukrainian London", "Українці Берліна"

Як бачимо з наведеної таблиці, сучасний медійний простір української діаспори характеризується різноманітністю форм, що охоплюють як традиційні, так і новітні способи комунікації. При цьому важливо зазначити, що більшість традиційних медіа (друковані видання, радіо, телебачення) сьогодні мають також свої онлайн-версії або представництва в інтернеті, що дозволяє їм розширювати аудиторію та залишатися актуальними в умовах цифровізації.

Дослідження Т. Гиріної показують, що "протягом останніх десяти років відбувся суттєвий зсув у структурі споживання медіаконтенту українською діаспорою на користь онлайн-ресурсів" [12, с. 31]. Особливо ця тенденція помітна серед представників четвертої хвилі еміграції та молодшого покоління, які активніше використовують цифрові канали комунікації.

Іншим важливим критерієм типологізації діаспорних медіа є їхня тематична спрямованість. Різноманітність інформаційних потреб української діаспори зумовлює існування медіа різної тематичної спеціалізації. Розглянемо детальніше цю типологічну групу у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Типологія українських діаспорних медіа за тематичною спрямованістю

Тематична спрямованість	Характеристика	Приклади
Інформаційно-новинні	Фокус на новинах України та країни проживання; аналітичні матеріали; висвітлення подій у громаді	"Час і події" (США), "Міст" (Канада)
Громадсько-політичні	Висвітлення політичних процесів; активізм; правозахисна діяльність; формування громадської думки	"Українська думка" (Великобританія), "Національна трибуна" (США)
Культурно-мистецькі	Висвітлення культурних подій; літературна творчість; мистецькі проєкти; фольклор	"Нові дні" (Канада), "Українське слово" (Франція)
Релігійні	Висвітлення релігійного життя громади; духовна просвіта; церковні новини	"Церква і життя" (Австралія), "Вісник" (Канада)
Наукові та освітні	Публікація наукових досліджень; освітні матеріали; методичні розробки для українських шкіл	"Українознавство" (США), "Рідношкільник" (Канада)
Професійні та галузеві	Орієнтація на представників певних професій або галузей; обмін досвідом	"Український лікар" (США), "Український інженер" (Канада)
Розважальні	Розважальний контент; стиль життя; гумор; поради	"Українка в Канаді", "Життя за кордоном"
Молодіжні	Контент для молоді; студентське життя; молодіжні організації	"Пласт Пресс", "СУМівець"

Аналіз тематичної спрямованості українських діаспорних медіа показує їхню орієнтацію на задоволення різноманітних інформаційних потреб аудиторії. При цьому, як зазначає А. Бодрюк, "найбільш динамічно розвиваються інформаційно-новинні ресурси, які поєднують висвітлення подій в Україні, країні проживання та локальній українській громаді" [44, с. 143]. Особливо ця

тенденція посилилася після початку російської агресії проти України, коли інформаційна функція діаспорних медіа набула особливого значення.

За охопленням аудиторії діаспорні медіа можна поділити на глобальні (орієнтовані на всю українську діаспору), регіональні (охоплюють певний регіон або країну) та локальні (спрямовані на конкретну громаду або місто). При цьому, завдяки цифровізації, географічні межі аудиторії стають все більш розмитими - локальне видання може мати читачів з різних країн світу, пов'язаних з конкретною громадою.

Динаміку змін у структурі українських діаспорних медіа добре ілюструє рисунок 2.1, який відображає трансформацію форм діаспорних медіа за останні 20 років (2004-2024 рр.). На графіку представлено розподіл різних типів медіа (друковані, радіо, телебачення, інтернет-видання, соціальні медіа) та їх частку в загальній структурі українського діаспорного медіапростору з інтервалом у 5 років. Діаграма демонструє стрімке зростання частки онлайн-медіа (інтернет-видання та соціальні медіа) та відповідне зменшення частки традиційних форм, особливо друкованих видань.

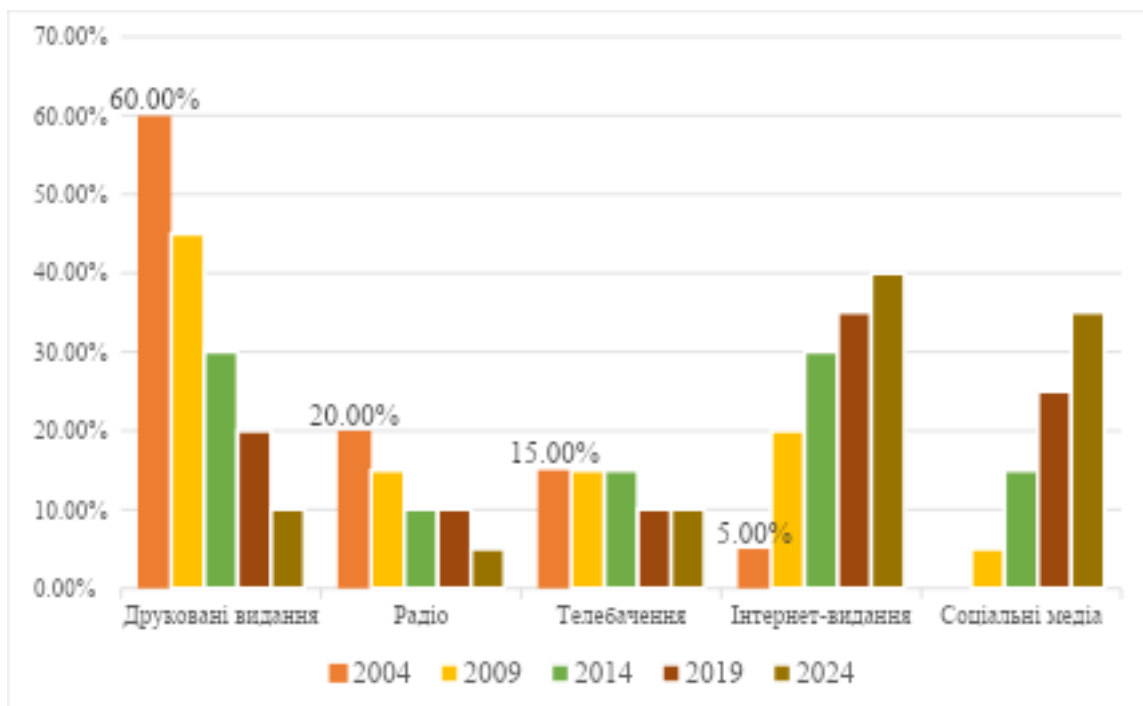

Рис. 2.1. Трансформація структури українських діаспорних медіа (2004-2024 рр.)

Важливим аспектом типології діаспорних медіа є також характер їх засновників та джерела фінансування. За цією ознакою можна виділити: громадські (створені громадськими організаціями діаспори), церковні (засновані релігійними організаціями), державні (створені за підтримки України або країни проживання), комерційні (приватні видання, що існують за рахунок реклами та продажу контенту) та індивідуальні проєкти (блоги, YouTube-канали, створені окремими активістами).

Дуже важливим аспектом сучасних діаспорних медіа є мовна характеристика. Х. Належата зазначає: "Мовні практики діаспорних медіа відображають складні процеси збереження національної ідентичності та одночасної інтеграції в іншомовне середовище" [16, с. 23]. За мовною ознакою можна виділити одномовні українські (публікують матеріали виключно українською мовою), двомовні (використовують українську та мову країни проживання) та багатомовні (використовують більше двох мов) діаспорні медіа.

Тенденції до двомовності та багатомовності особливо характерні для медіа, орієнтованих на друге та третє покоління української діаспори, які часто краще володіють мовою країни проживання, ніж українською. Таким чином, використання кількох мов стає не лише способом розширення аудиторії, але й засобом збереження зв'язку з українською культурою для тих представників діаспори, які втратили або ніколи не мали достатнього рівня володіння українською мовою.

За періодичністю оновлення інформації діаспорні медіа можна поділити на щоденні, щотижневі, щомісячні, щоквартальні та нерегулярні. Ця характеристика є особливо важливою для друкованих видань, тоді як для онлайн-ресурсів більш характерне постійне оновлення контенту. Як зазначає М. Тимошик, "періодичність виходу друкованого видання відображає не лише його інформаційну політику, але й фінансові та організаційні можливості видавця" [37, с. 48].

Окремо слід розглянути особливу категорію сучасних діаспорних медіа - трансмедійні проєкти, які поєднують різні форми комунікації та платформи.

Прикладом такого проєкту може бути комплекс медіа, що включає друковане видання, веб-сайт, сторінки в соціальних мережах, подкасти, YouTube-канал, які функціонують як єдина медійна екосистема. Такий підхід дозволяє максимально охопити різні сегменти аудиторії, використовуючи переваги різних форматів комунікації.

У контексті інформаційної війни особливого значення набувають діаспорні контрпропагандистські медіа, спрямовані на протидію російській дезінформації. Як зазначає Д. Іваньков, "українські діаспорні медіа стали важливими суб'єктами інформаційного протистояння, викриваючи фейки та маніпуляції російської пропаганди та формуючи проукраїнську позицію в країнах проживання" [16, с. 91]. Ці медіа використовують різноманітні форми комунікації - від традиційних публікацій до інноваційних форматів, таких як фактчекінгові проєкти, інфографіка, відеороз'яснення тощо.

Важливим аспектом типології діаспорних медіа є також їхня цільова аудиторія. За цією ознакою можна виділити медіа для широкої аудиторії (орієнтовані на всіх представників діаспори), медіа для специфічних груп (молодь, професійні спільноти, релігійні громади тощо) та медіа для неукраїнської аудиторії (спрямовані на популяризацію української культури та формування проукраїнської позиції серед населення країни проживання).

Окремої уваги заслуговує інтеграція українських діаспорних медіа у глобальні комунікаційні платформи, що створює нові можливості для поширення контенту та взаємодії з аудиторією. За спостереженням І. Костирі, "відбувається активне освоєння українськими діаспорними медіа таких платформ як Substack, Patreon, Medium, що дозволяє не лише розширювати аудиторію, але й отримувати пряму фінансову підтримку від читачів, формуючи таким чином нову модель фінансової стійкості" [22, с. 104]. Ця тенденція особливо яскраво проявляється серед представників діаспорної журналістики нового покоління, які об'єднують традиційні цінності діаспорних медіа з інноваційними формами медіавиробництва та монетизації.

2.2. Комунікативні стратегії українських мас-медіа за кордоном

Комунікативні стратегії відіграють ключову роль у функціонуванні українських мас-медіа за кордоном, визначаючи їхню ефективність та вплив на цільову аудиторію. Вивчення цього аспекту дозволяє краще зрозуміти, як діаспорні медіа будують свою взаємодію з аудиторією та досягають своїх цілей у складному багатокультурному середовищі.

Перш ніж аналізувати конкретні комунікативні стратегії, варто визначити саме поняття. За О. Ільченко, "комунікативна стратегія мас-медіа - це сукупність запланованих заздалегідь і реалізованих у комунікації кроків, спрямованих на досягнення певних комунікативних цілей, які в результаті повинні змінити когнітивну, афективну та поведінкову сфери цільової аудиторії" [18, с. 138]. Тобто, це певний план дій, який визначає, яким чином медіа будуть взаємодіяти зі своєю аудиторією, які повідомлення транслювати та які інструменти для цього використовувати.

Українські мас-медіа в діаспорі використовують різноманітні комунікативні стратегії, які можна класифікувати за різними критеріями. Найбільш очевидним є поділ за типом взаємодії з аудиторією, що відображено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Комунікативні стратегії українських діаспорних медіа за типом взаємодії з аудиторією

Тип стратегії	Характеристика	Інструменти реалізації	Приклади
Інформаційна	Спрямована на інформування аудиторії про події в Україні та діаспорі	Новини, репортажі, аналітичні матеріали, інтерв'ю	"Час і події" (США), "Міст" (Канада), інформаційні портали
Переконуюча (персуазивна)	Спрямована на формування певних поглядів та переконань	Публіцистичні статті, редакційні колонки,	"Українська думка" (Великобританія), громадсько-політичні видання

		експертні коментарі	
Мобілізаційна	Спрямована на активізацію громади для певних дій	Заклики до участі в акціях, волонтерській діяльності, збору коштів	Медіа громадських організацій, соціальні медіа
Консолідуюча	Спрямована на об'єднання громади, формування відчуття спільноти	Висвітлення спільних традицій, цінностей, історій успіху	Культурологічні видання, релігійні медіа
Просвітницька	Спрямована на поширення знань про Україну та українську культуру	Освітні матеріали, лекції, культурні огляди	Наукові та освітні видання, YouTube-канали
Інтегративна	Спрямована на інтеграцію в медіапростір країни проживання	Багатомовний контент, матеріали про взаємодію культур	Двомовні видання, проекти з місцевими медіа

Як показує таблиця 2.3, українські діаспорні медіа використовують різноманітні стратегії для досягнення своїх цілей, часто поєднуючи кілька типів в одному медіаресурсі. За дослідженням Н. Руденко, "найбільш ефективними виявляються ті діаспорні медіа, які здатні гнучко поєднувати різні комунікативні стратегії залежно від контексту, цільової аудиторії та конкретних завдань" [21, с. 98].

В умовах російської агресії проти України особливого значення набула стратегія контрпропаганди, спрямована на протидію російській дезінформації. Ця стратегія реалізується через такі інструменти як фактчекінг, деконструкція наративів російської пропаганди, створення альтернативних джерел інформації для міжнародної аудиторії.

Інша важлива класифікація комунікативних стратегій пов'язана з цільовою аудиторією, на яку спрямовані повідомлення діаспорних медіа. Цей аспект детально представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Комунікативні стратегії українських діаспорних медіа за цільовою аудиторією

Цільова аудиторія	Стратегічні цілі	Особливості мовної та контентної політики	Приклади медіа
Перше покоління іммігрантів	Підтримка зв'язку з Україною, збереження культурної ідентичності	Переважання української мови, актуальні новини з України, ностальгічні матеріали	"Свобода" (США), "Наш голос" (Австралія)
Друге та третє покоління діаспори	Підтримка інтересу до українського коріння, збереження мови	Двомовність, адаптовані матеріали про українську культуру, історію, традиції	"Ukrainian Weekly" (США), "Нова газета" (Канада)
Новітня хвиля еміграції (після 1991)	Допомога в адаптації, підтримка зв'язку з Україною	Практична інформація, поради, юридичні консультації, новини з України	"Українець в Польщі", "Нова хвиля"
Неукраїнська аудиторія	Формування позитивного образу України, інформування про українську культуру	Матеріали мовою країни проживання, акцент на досягненнях, культурній спадщині	"Ukraine Today", "Ukrainian View"
Політичні та бізнес-еліти країн проживання	Лобіювання українських інтересів, формування проукраїнської позиції	Аналітичні матеріали, експертні оцінки, двомовний контент високої якості	"Ukrainian Perspective", аналітичні платформи
Молодь	Формування української	Використання сучасних форматів,	Молодіжні проєкти,

	ідентичності, залучення до громади	соціальних мереж, інтерактивний контент	TikTok-канали, Інстаграм-сторі нки
--	--	---	--

Така диференціація комунікативних стратегій за цільовою аудиторією дозволяє діаспорним медіа ефективніше досягати різних сегментів української громади та неукраїнської аудиторії. Дослідники М. Ключина та В. Ковпак відзначають, що "сегментація аудиторії та розробка специфічних стратегій для кожного сегменту є ключовим фактором успіху сучасних діаспорних медіа" [19, с. 45; 21, с. 102].

Важливим аспектом комунікативних стратегій діаспорних медіа є їх адаптація до медіаландшафту країни проживання. Це передбачає врахування особливостей медіаспоживання, культурних кодів, інформаційного контексту конкретної країни. А. Валівочь зазначає, що "успішні українські медіа в діаспорі здатні знаходити баланс між збереженням власної ідентичності та інтеграцією в медіапростір країни проживання" [9, с. 68].

Цікаву динаміку можна спостерігати у використанні різних комунікативних стратегій залежно від політичного контексту в Україні та світі. Це добре ілюструє рисунок 2.2, який демонструє зміну пріоритетних комунікативних стратегій українських діаспорних медіа у різні історичні періоди.

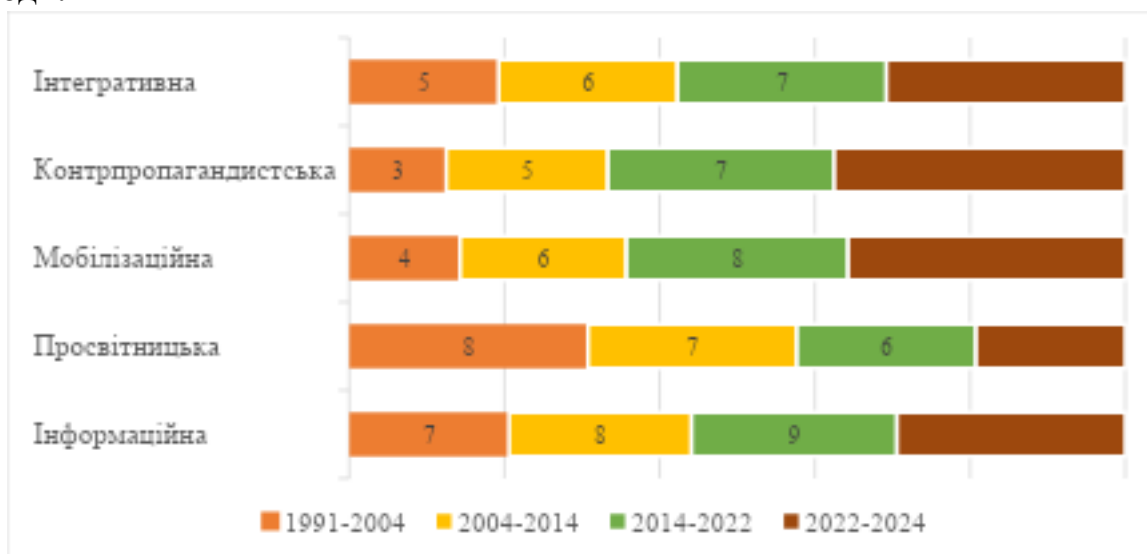

Рис. 2.2. Еволюція комунікативних стратегій українських діаспорних медіа (1991-2024 рр.)

Як видно з рисунка 2.2, після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році суттєво зросла інтенсивність використання мобілізаційної та контрпропагандистської стратегій, що відображає відповідь діаспорних медіа на виклики воєнного часу.

Важливою складовою комунікативних стратегій діаспорних медіа є використання сугестивних технік, спрямованих на посилення впливу повідомлень. Н. Руденко виділяє такі сугестивні прийоми, що використовуються в українських діаспорних медіа: емоційне забарвлення інформації, апеляція до колективної пам'яті та ідентичності, використання символів та метафор, створення образу "ми-групи" [21, с. 112].

Особливе місце в системі комунікативних стратегій діаспорних медіа посідають наративні стратегії - способи розповіді та представлення інформації. Т. Тхоржевська зазначає, що "наративні стратегії діаспорних медіа часто побудовані на принципі 'storytelling', який дозволяє персоналізувати інформацію, зробити її більш зрозумілою та емоційно насиченою для аудиторії" [38, с. 48]. Цей підхід особливо ефективний у матеріалах, спрямованих на збереження історичної пам'яті, популяризацію української культури, висвітлення життєвих історій успішних представників діаспори.

Другим важливим аспектом комунікативних стратегій є взаємодія з різними акторами медіапростору - як українськими, так і зарубіжними. Це відображено на рисунку 2.3, який демонструє модель комунікаційної взаємодії українських діаспорних медіа з іншими суб'єктами інформаційного простору.

Рис. 2.3. Модель комунікаційної взаємодії українських діаспорних медіа (із зазначенням інтенсивності зв'язку за 5-бальною шкалою)

Аналізуючи комунікативні стратегії українських діаспорних медіа, важливо відзначити їхню адаптивність до мінливого інформаційного середовища. Як зазначає В. Костиря, "в умовах інформаційного перенасичення та фрагментації аудиторії, діаспорні медіа змушені постійно оновлювати свої комунікативні стратегії, експериментувати з форматами, каналами комунікації та способами залучення аудиторії" [22, с. 103].

Цікавим аспектом є також використання культурних кодів у комунікативних стратегіях діаспорних медіа. А. Суцєвський, досліджуючи культурні маркери ідентичності українців в умовах вимушеної еміграції, відзначає, що "ефективні комунікативні стратегії діаспорних медіа базуються на глибокому розумінні культурних кодів української спільноти, які служать своєрідними 'ключами' до сприйняття повідомлень аудиторією" [33, с. 75]. Це можуть бути національні символи, історичні події, культурні традиції, які резонують з ідентичністю аудиторії та підсилюють вплив повідомлення.

Важливу роль у формуванні комунікативних стратегій відіграє також мовна політика діаспорних медіа. Х. Належата, аналізуючи мову діаспори й материкової України, зазначає: "Вибір мовних засобів, стилю, лексики є не просто технічним питанням, а стратегічним рішенням, яке впливає на формування зв'язку з аудиторією та підтримку мовної ідентичності" [25, с. 42]. Це особливо важливо в контексті багатомовності багатьох діаспорних видань та необхідності балансування між збереженням української мови та залученням аудиторії, яка може недостатньо нею володіти.

Окремим напрямком комунікативних стратегій є цифрова комунікація, яка стає все більш важливою в сучасному медіапросторі. Діаспорні медіа активно освоюють цифрові канали комунікації, соціальні мережі, месенджери, подкасти, що дозволяє їм розширювати аудиторію та підвищувати ефективність комунікації. М. Тимошик відзначає, що "цифрові комунікативні стратегії діаспорних медіа характеризуються більшою інтерактивністю, персоналізацією,

мультимедійністю, що дозволяє формувати більш тісний зв'язок з аудиторією" [36, с. 37].

В контексті інформаційної війни особливого значення набувають стратегії медіаграмотності та критичного мислення, які реалізуються через освітні проекти, роз'яснювальні матеріали, фактчекінгові рубрики. Ці стратегії спрямовані на формування у аудиторії навичок критичного сприйняття інформації та стійкості до дезінформації

2.3 Цифрові трансформації діаспорних медійних платформ

Сучасний етап розвитку українських діаспорних медіа тісно пов'язаний з процесами цифровізації та технологічних трансформацій, які суттєво змінюють характер функціонування інформаційного простору за кордоном. Цифрові технології відкривають нові можливості для медіа діаспори, дозволяючи долати географічні бар'єри, розширювати аудиторію, використовувати нові формати та канали комунікації.

Процес цифрової трансформації діаспорних медійних платформ розпочався наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років, коли перші українські діаспорні видання почали створювати свої веб-сайти. Початковий етап характеризувався переважно дублюванням друкованого контенту в онлайн-форматі без використання специфічних можливостей цифрового середовища. Згодом, з розвитком технологій та зміною медіаспоживання, відбувся перехід до більш складних і комплексних цифрових стратегій.

Сучасний стан цифровізації українських діаспорних медіа можна охарактеризувати як період активної трансформації та адаптації до нових технологічних умов. М. Тимошик зазначає, що "цифровізація діаспорних медіа відбувається нерівномірно – деякі видання повністю перейшли в онлайн-формат, інші розвивають паралельно друковану та цифрову версії, а деякі, переважно невеликі місцеві видання, все ще залишаються переважно в друкованому форматі" [36, с. 32].

Основні напрямки цифрової трансформації діаспорних медіа можна представити у вигляді таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Напрямки цифрової трансформації українських діаспорних медіа

Напрямок трансформації	Зміст	Приклади реалізації
Міграція контенту в онлайн	Створення веб-версій друкованих видань, цифрових архівів, повний перехід в онлайн	Сайти газет "Свобода", "Час і події", електронний архів "Діаспоріана"
Розвиток нових цифрових форматів	Створення мультимедійного контенту, інтерактивних матеріалів, візуалізацій	Відеорепортажі, інфографіка, інтерактивні карти діаспори
Використання соціальних мереж	Створення представництв у соціальних платформах, специфічний контент для різних мереж	Сторінки в Facebook, Instagram, TikTok, Telegram-канали
Розвиток мобільних додатків	Створення мобільних застосунків для доступу до контенту, специфічних сервісів	Мобільні додатки діаспорних медіа, агрегатори українських новин
Цифрова монетизація	Впровадження нових бізнес-моделей, платного доступу, краудфандингу	Системи підписки, Patreon, донати, нативна реклама
Застосування аналітичних інструментів	Впровадження систем аналізу аудиторії, персоналізація контенту	Використання Google Analytics, таргетування контенту
Крос-платформна інтеграція	Поєднання різних цифрових платформ в єдину медіаєкосистему	Синхронізація контенту між сайтом, соцмережами, подкастами

Кожен з цих напрямків відображає важливий аспект цифрової трансформації, яка змінює не лише технічний бік функціонування медіа, але й їхні бізнес-моделі, взаємодію з аудиторією, способи створення та поширення контенту.

Особливої уваги заслуговує аналіз впливу цифровізації на контентну політику діаспорних медіа. З одного боку, цифрові технології дозволяють створювати більш різноманітний та інтерактивний контент. З іншого – вони вимагають адаптації контенту до особливостей онлайн-споживання: фрагментарності уваги, мультіекранності, нових форматів медіаспоживання.

Цифровізація також суттєво вплинула на аудиторію діаспорних медіа. Якщо традиційні друковані видання орієнтувалися переважно на локальні громади, то цифрові платформи можуть охоплювати глобальну українську діаспору. Це створює нові можливості для формування транснаціональних українських спільнот, але також вимагає врахування різноманітних потреб та інтересів більш широкої аудиторії.

Важливим аспектом цифрової трансформації є зміна бізнес-моделей діаспорних медіа. Традиційні джерела фінансування (передплата, реклама, спонсорська підтримка громадських організацій) в цифровому середовищі доповнюються новими: краудфандинг, донати, платний доступ до преміум-контенту, монетизація через партнерські програми тощо. У таблиці 2.6 представлено порівняльний аналіз традиційних та нових бізнес-моделей українських діаспорних медіа.

Таблиця 2.6

Еволюція бізнес-моделей українських діаспорних медіа в процесі цифрової трансформації

Параметр	Традиційна модель	Цифрова модель	Гібридна модель
Основні джерела фінансування	Передплата, реклама в друкованих виданнях, фінансування громадськими організаціями	Цифрова реклама, донати, платний доступ, краудфандинг, членські програми	Поєднання традиційних та цифрових джерел з перевагою цифрових

Спосіб монетизації аудиторії	Продаж накладу, рекламні площі	Платний доступ, цифрова реклама, партнерські програми, спеціальні проекти	Багаторівнева система монетизації різних сегментів аудиторії
Цінова політика	Фіксована вартість передплати, рекламних площ	Динамічне ціноутворення, мікроплатежі, різні рівні підписки	Комбінована система з елементами обох підходів
Показники ефективності	Наклад, кількість передплатників, рекламні доходи	Охоплення, залучення, конверсія, час перебування на сайті, глибина перегляду	Інтегровані показники онлайн та офлайн залучення
Відносини з аудиторією	Переважно одностороння комунікація	Інтерактивна взаємодія, формування спільноти, залучення аудиторії до створення контенту	Багаторівнева система взаємодії з різними сегментами аудиторії
Організаційна структура	Традиційна редакція з чітким розподілом ролей	Гнучкі команди, дистанційна робота, залучення фрілансерів	Основне ядро постійних працівників, доповнене мережею контрибуторів

Таблиця 2.6 демонструє, що цифрова трансформація не просто змінює технічні аспекти функціонування медіа, але й призводить до фундаментальної перебудови їхніх бізнес-процесів, організаційної структури та відносин з аудиторією. При цьому більшість сучасних діаспорних медіа використовують гібридні бізнес-моделі, поєднуючи елементи традиційних та цифрових підходів.

Цифрові технології також змінюють способи взаємодії діаспорних медіа з їхньою аудиторією. На зміну односторонній комунікації, характерній для традиційних медіа, приходить інтерактивна взаємодія, яка передбачає активну участь аудиторії у формуванні та обговоренні контенту. Це створює нові форми медіаспоживання, коли межа між виробниками та споживачами контенту стає все більш розмитою.

В контексті цифрової трансформації варто відзначити такий важливий аспект як інтеграція українських діаспорних медіа в глобальний інформаційний простір. Цифрові технології дозволяють долати мовні та культурні бар'єри, взаємодіяти з медіа країни проживання, створювати двомовний контент, адаптований для різних аудиторій. Це сприяє не лише збереженню української ідентичності, але й формуванню позитивного образу України у світі.

Особливу роль у цифровій трансформації діаспорних медіа відіграють соціальні мережі. Вони стають не просто додатковим каналом поширення контенту, але й самостійними медійними платформами зі своєю специфікою, аудиторією та форматами. Українські діаспорні спільноти активно використовують Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Telegram та інші платформи для комунікації, інформування, організації заходів, координації волонтерської діяльності.

Важливим трендом цифрової трансформації є розвиток локального відеоконтенту. Українські діаспорні медіа активно освоюють відеоформати – від коротких репортажів та інтерв'ю до повноцінних програм та документальних фільмів. YouTube стає важливою платформою для поширення такого контенту, дозволяючи залучати нову аудиторію та використовувати візуальні засоби для більш ефективної комунікації.

Пандемія COVID-19 стала своєрідним каталізатором цифрової трансформації діаспорних медіа. Карантинні обмеження змусили багато традиційних видань прискорити цифровізацію, освоїти нові формати онлайн-комунікації, розвивати віртуальні заходи замість фізичних зустрічей. Цей досвід показав важливість цифрової присутності для стійкості медіа в кризових умовах.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну цифрові діаспорні медіа стали важливим інструментом інформаційного протистояння. Вони активно використовують різноманітні цифрові інструменти для протидії російській пропаганді, мобілізації міжнародної підтримки, координації гуманітарної допомоги. Соціальні мережі, месенджери, онлайн-платформи дозволяють оперативно поширювати інформацію, організовувати акції солідарності, збирати кошти для підтримки України.

Цифрова трансформація також змінює професійні вимоги до працівників діаспорних медіа. Сучасний журналіст повинен володіти навичками роботи з цифровими інструментами, розуміти специфіку різних платформ, вміти створювати мультимедійний контент. Це створює як нові виклики, так і нові можливості для професійного розвитку.

Цікавим аспектом цифрової трансформації є формування транснаціональних медійних мереж, які об'єднують діаспорні медіа з різних країн та материкові українські медіа. Такі мережі дозволяють обмінюватися контентом, досвідом, ресурсами, створювати спільні проєкти. Це сприяє формуванню єдиного глобального українського інформаційного простору, який виходить за межі національних кордонів.

Одним із перспективних напрямків цифрової трансформації діаспорних медіа є розвиток аудіоформатів, зокрема подкастів. Цей формат дозволяє ефективно донести інформацію для аудиторії, яка віддає перевагу аудіальному сприйняттю або споживає контент під час виконання інших дій – наприклад, під час поїздки на роботу чи занять спортом. Т. Гіріна зазначає, що "українські діаспорні подкасти стають важливим елементом медіаландшафту, пропонуючи

глибокий аналіз подій, інтерв'ю з цікавими особистостями, обговорення важливих для громади питань" [12, с. 36]. Особливо активно цей формат розвивається в північноамериканській діаспорі, де такі проєкти як "Українська думка", "Голос діаспори", "Розмова з Україною" здобули значну популярність.

Важливим аспектом цифрової трансформації є також розвиток транскордонних медійних проєктів, які об'єднують представників української діаспори з різних країн. С. Кох звертає увагу на те, що "цифрові технології дозволяють створювати медійні проєкти, які не обмежені географічними кордонами та адміністративними поділами, що особливо важливо для діаспорної спільноти, розпорошеної по різних країнах" [1, с. 74]. Такі проєкти часто мають тематичний характер – наприклад, освітні платформи для вивчення української мови, культурні ініціативи, присвячені збереженню народних традицій, проєкти з документування історії діаспори тощо.

Окремої уваги заслуговує вплив цифрової трансформації на архівування та збереження культурної спадщини діаспори. Як зазначає М. Палієнко, "оцифрування архівів діаспорної преси, створення електронних бібліотек, віртуальних музеїв та інших цифрових ресурсів дозволяє зберегти та зробити доступною унікальну інформацію про історію та культуру української діаспори для майбутніх поколінь" [28, с. 29]. Такі проєкти як "Діаспоріана", "Архів української періодики", "Цифрова бібліотека української діаспори" виконують важливу місію збереження культурної пам'яті та надання доступу до історичних джерел для дослідників та широкої аудиторії.

Цифрова трансформація також впливає на способи репрезентації української культури та ідентичності в глобальному інформаційному просторі. Діаспорні медіа активно використовують можливості цифрових платформ для створення сучасного, привабливого образу України, її культури, традицій, досягнень. А. Суцєвський відзначає, що "цифрові медіа дозволяють представляти українську культуру не як щось музейне, застигле, а як живу, динамічну систему, яка постійно розвивається та взаємодіє з іншими культурами" [33, с. 81]. Це особливо важливо для формування позитивного

сприйняття України у міжнародному контексті та залучення молодшого покоління діаспори до української культурної спадщини.

Висновки до другого розділу

У другому розділі досліджено особливості функціонування українських мас-медіа в діаспорному середовищі. Встановлено, що медійний простір української діаспори представлений різноманітними типами медіа – від традиційних друкованих видань до цифрових платформ та соціальних мереж. Важливими критеріями типологізації є спосіб поширення інформації, тематична спрямованість, цільова аудиторія, мовні характеристики та джерела фінансування. Протягом останніх двох десятиліть спостерігається тенденція до збільшення ролі цифрових форматів у структурі діаспорних медіа, що відображає загальні тренди трансформації медіапростору та зміни в медіаспоживанні.

Аналіз комунікативних стратегій виявив, що діаспорні медіа використовують інформаційні, переконуючі, мобілізаційні, консолідуючі, просвітницькі та інтегративні підходи, диференціюючи їх залежно від цільової аудиторії та політичного контексту. Після початку російської агресії проти України посилилася роль мобілізаційних та контрпропагандистських стратегій.

Дослідження цифрової трансформації показало, що вона впливає на всі аспекти функціонування діаспорних медіа – від створення контенту до бізнес-моделей. Основними напрямками є міграція в онлайн, розвиток нових форматів, використання соціальних мереж та мобільних додатків. Цифрові технології дозволяють долати географічні бар'єри та формувати транснаціональні українські спільноти.

Українські мас-медіа в діаспорі є складною системою, що виконує функції збереження національної ідентичності, інформаційного забезпечення громади, формування позитивного образу України у світі та протидії дезінформації. Їх подальший розвиток пов'язаний з поглибленням цифрової трансформації та вдосконаленням комунікативних стратегій при збереженні основної місії – підтримки української ідентичності за межами історичної батьківщини.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА В ДІАСПОРІ

3.1. Виклики інформаційного простору діаспорних медіа

Інформаційний простір діаспорних медіа у сучасному світі стикається з численними викликами, які суттєво впливають на їхнє функціонування та ефективність. Ці виклики мають різноманітну природу – технологічну, економічну, політичну, соціокультурну – і потребують комплексного аналізу для розуміння специфіки роботи українських медіа за кордоном.

Одним із ключових викликів для діаспорних медіа є конкуренція за увагу аудиторії в умовах інформаційного перенасичення. Сучасна людина щодня стикається з величезним потоком інформації з різних джерел, і діаспорні медіа змушені боротися за увагу своїх читачів, глядачів, слухачів не лише з іншими діаспорними ЗМІ, але й з глобальними медіа-гігантами, соціальними мережами, розважальними платформами. Як зазначає А. Валівоч, "в умовах обмеженого ресурсу уваги аудиторії діаспорним медіа доводиться шукати унікальні підходи, які дозволять їм залишатися релевантними для своєї цільової аудиторії" [9, с. 73].

Іншим важливим викликом є фінансова стійкість діаспорних медіа. Традиційні бізнес-моделі, що базувалися на передплаті та рекламі, стають все менш ефективними в цифрову епоху. Багато діаспорних видань в різних країнах світу стикаються з проблемою скорочення числа передплатників та рекламодавців, особливо серед традиційних друкованих видань. Т. Гиріна відзначає, що "особливо гостро проблема фінансової стійкості стоїть перед малими та середніми діаспорними медіа, які не мають достатніх ресурсів для повноцінної цифрової трансформації" [12, с. 42]. Пошук нових моделей монетизації, таких як платний доступ до контенту, краудфандинг, членські програми, донати, стає критично важливим для виживання діаспорних медіа.

Суттєвим викликом для українських діаспорних медіа є також необхідність адаптації до різних медіасистем та правових середовищ країн проживання. У кожній країні існують свої особливості регулювання ЗМІ, стандарти журналістської діяльності, етичні норми, які діаспорні медіа повинні враховувати у своїй роботі. Крім того, вони мають враховувати особливості медіаспоживання в конкретній країні, культурні та соціальні особливості аудиторії. Це вимагає гнучкості та адаптивності, а також глибокого розуміння контексту країни проживання.

Викликом для інформаційного простору діаспорних медіа є також подолання мовних бар'єрів. З одного боку, українські діаспорні медіа прагнуть зберігати та популяризувати українську мову. З іншого – вони стикаються з проблемою зменшення кількості осіб, які вільно володіють українською мовою серед представників другого і третього поколінь діаспори. Х. Належата звертає увагу на те, що "діаспорні медіа змушені балансувати між збереженням мовної ідентичності та необхідністю бути доступними для всіх потенційних представників цільової аудиторії" [25, с. 36]. Це часто призводить до використання двомовного або навіть багатомовного формату, що створює додаткові технічні та редакційні виклики.

Особливо гострим викликом для українських діаспорних медіа в останні роки стала протидія російській дезінформації та пропаганді. Після початку російської агресії проти України інформаційна війна вийшла на глобальний рівень, і діаспорні медіа опинилися на передовій цього протистояння в багатьох країнах світу. Вони стикаються з необхідністю оперативно виявляти та спростовувати фейки, протидіяти маніпуляціям, формувати об'єктивне уявлення про події в Україні. Д. Іваньков відзначає, що "діаспорні медіа часто не мають достатніх ресурсів для системної протидії добре фінансованим кампаніям російської дезінформації, що створює асиметрію в інформаційному протистоянні" [16, с. 94].

Технологічні виклики також суттєво впливають на функціонування діаспорних медіа. Стрімкий розвиток цифрових технологій, поява нових

форматів та платформ вимагають постійної адаптації та оновлення технологічної інфраструктури, а також нових компетенцій від журналістів та інших працівників медіа. Для багатьох діаспорних медіа, особливо тих, що мають тривалу історію та усталені практики роботи, така технологічна трансформація є складним процесом, який вимагає значних інвестицій та організаційних змін.

Важливим викликом для інформаційного простору діаспорних медіа є також подолання "інформаційних бульбашок" та фрагментації аудиторії. В умовах цифровізації та алгоритмізації інформаційного споживання існує ризик того, що контент діаспорних медіа буде доступний лише вузькому колу постійних читачів, не досягаючи нових аудиторій. Особливо це стосується молодшого покоління та представників нових хвиль еміграції, які мають інші медійні звички та інформаційні потреби. Як зазначає М. Костиря, "подолання інформаційних бар'єрів між різними сегментами аудиторії стає одним із ключових завдань для сучасних діаспорних медіа" [22, с. 100].

Окремим викликом для діаспорних медіа є необхідність збалансування між збереженням культурної ідентичності та інтеграцією в глобальний інформаційний простір. З одного боку, важливою функцією таких медіа є підтримка зв'язку з українською культурою, традиціями, мовою. З іншого – вони не можуть ігнорувати глобальні тренди та процеси, які впливають на життя діаспори. А. Сущевський відзначає, що "успішні діаспорні медіа знаходять баланс між локальним та глобальним, етнічним та універсальним, що дозволяє їм зберігати свою ідентичність та одночасно бути актуальними в сучасному світі" [33, с. 88].

Виклики кадрового забезпечення також суттєво впливають на функціонування діаспорних медіа. В багатьох країнах спостерігається брак професійних журналістів, редакторів, технічних спеціалістів, які мають необхідні компетенції та одночасно добре володіють українською мовою та розуміють контекст життя діаспори. Це часто призводить до того, що діаспорні

медіа або працюють із обмеженими людськими ресурсами, або залучають непрофесіоналів, що може відобразитися на якості контенту.

Важливим викликом є також трансформація аудиторії діаспорних медіа. Зміна поколінь у діаспорі, нові хвилі еміграції, процеси асиміляції та інтеграції – все це створює динамічну та неоднорідну аудиторію з різними інформаційними потребами, рівнем володіння українською мовою, ступенем зв'язку з Україною. Діаспорні медіа стикаються з необхідністю враховувати цю різноманітність, створюючи контент, який буде цікавим та релевантним для різних сегментів аудиторії. Я. Чорненька підкреслює, що "розуміння динаміки змін в аудиторії та адаптація контентної політики до цих змін є ключовим фактором стійкості діаспорних медіа" [41, с. 56].

Викликом для інформаційного простору діаспорних медіа є також забезпечення журналістських стандартів та етичних норм. В умовах обмежених ресурсів, часто з опорою на волонтерську працю, дотримання високих стандартів журналістики може бути складним завданням. М. Тимошик зазначає, що "діаспорні медіа іноді стикаються з дилемою між адвокаційною журналістикою, спрямованою на захист інтересів України та української громади, та необхідністю дотримуватися стандартів об'єктивності та неупередженості" [37, с. 52]. Ця дилема особливо загострюється в умовах інформаційної війни, коли існує спокуса надмірної емоційності та суб'єктивності в висвітленні подій.

Суттєвим викликом є також взаємодія з материковими українськими медіа. З одного боку, діаспорні медіа зацікавлені в такій співпраці, яка дозволяє отримувати актуальну інформацію з України, розширювати контент, обмінюватися досвідом. З іншого – існують певні бар'єри для такої взаємодії: різні законодавчі та регуляторні середовища, розбіжності в редакційних політиках, технічні та логістичні складнощі. Крім того, як зазначає Л. Отрошко, "діаспорні та материкові медіа іноді по-різному сприймають та інтерпретують одні й ті ж події, що може створювати певні напруження у взаємодії" [42, с. 238].

Виклики інформаційної безпеки також стають все більш актуальними для діаспорних медіа. В умовах гібридної війни українські ЗМІ за кордоном можуть ставати об'єктами кібератак, спроб зламу, DDoS-атак, особливо якщо вони активно протидіють російській пропаганді. Крім того, існують ризики фізичної безпеки для журналістів та інших працівників діаспорних медіа, особливо в країнах, де присутній значний вплив Росії.

3.2. Роль мас-медіа у збереженні національної ідентичності

Українські діаспорні мас-медіа відіграють ключову роль у процесі збереження та розвитку національної ідентичності серед українців, які проживають за межами історичної батьківщини. Через свій вплив на формування колективної пам'яті, підтримку мови та культури, а також розвиток спільних цінностей, вони виступають потужним інструментом консолідації української спільноти в різних країнах світу.

Національна ідентичність – це складне, багатовимірне явище, яке включає самоусвідомлення особистості як частини певної національної спільноти на основі спільної історії, культури, мови, традицій, ціннісних орієнтацій. В умовах життя за кордоном, коли українці перебувають під постійним впливом іншого культурного середовища, збереження такої ідентичності стає особливо складним завданням. Як зазначає Л. Біловус, "діаспорні медіа стають своєрідним простором, в якому національна ідентичність не лише зберігається, але й постійно переосмислюється та адаптується до нових реалій" [7, с. 156].

Мова як ключовий елемент національної ідентичності знаходиться в центрі уваги діаспорних медіа. Українськомовні видання, радіо- та телепрограми, онлайн-ресурси створюють середовище, в якому українська мова активно використовується, розвивається, збагачується. Я. Чорненко підкреслює: "Через споживання україномовного контенту представники діаспори не лише підтримують своє володіння мовою, але й отримують доступ до певних культурних кодів, які можливі для розуміння лише через призму рідної мови" [41, с. 48]. Особливо важливою є роль медіа у мовній соціалізації дітей та молоді, для яких українська часто не є мовою щоденного спілкування за межами родини.

Культурна функція діаспорних медіа реалізується через популяризацію української літератури, мистецтва, народних традицій, звичаїв, обрядів. Вони регулярно висвітлюють культурні події в Україні та в діаспорі, публікують літературні твори українських авторів, розповідають про українських митців,

народні ремесла, традиційну кухню. Як відзначає А. Бодруг, "культурний компонент у діаспорних медіа часто представлений не лише у спеціалізованих розділах чи програмах, але й інтегрований у загальний інформаційний потік, що створює ефект «нормалізації» української культури як частини повсякденного життя" [44, с. 143].

Історична пам'ять є фундаментальним елементом національної ідентичності, і діаспорні медіа активно працюють над її збереженням та формуванням. Вони висвітлюють ключові події української історії, публікують спогади очевидців історичних подій, документальні матеріали, інтерв'ю з істориками. Важливо, що в умовах життя за кордоном діаспорні медіа часто пропонують альтернативний, не спотворений колоніальною чи радянською ідеологією погляд на українську історію. М. Палієнко зазначає: "Діаспорні медіа виконують роль хранителів історичної пам'яті, яка особливо важлива в контексті тривалої політики історичного ревізйонізму, яку проводить Росія щодо України" [28, с. 31].

Таблиця 3.1 демонструє основні механізми впливу діаспорних медіа на збереження національної ідентичності.

Таблиця 3.1

Механізми впливу діаспорних медіа на збереження національної ідентичності

Механізм впливу	Зміст	Приклади реалізації
Інформаційний	Поширення інформації про Україну, її культуру, історію, сучасні події	Новинні матеріали, репортажі, аналітичні статті
Комунікативний	Забезпечення комунікації в межах діаспори та з Україною	Дискусійні платформи, форуми, коментарі, листи читачів
Емоційно-ціннісний	Формування емоційного зв'язку з Україною, національної гордості	Матеріали про досягнення українців, історії успіху
Символічний	Трансляція та інтерпретація національних символів, знаків, ритуалів	Висвітлення національних свят, використання символіки

Ідентифікаційний	Формування відчуття приналежності до української спільноти	Матеріали про спільні проблеми, виклики, перемоги
Мобілізаційний	Активізація громади для збереження та розвитку культури	Анонси культурних подій, заклики до участі у громадській діяльності
Освітній	Передача знань про Україну, її мову, культуру, традиції	Освітні матеріали, мовні курси, культурологічні рубрики

Діаспорні медіа також відіграють важливу роль у формуванні позитивного образу України та українців як у самій діаспорі, так і в країнах проживання. Вони активно висвітлюють досягнення України в різних сферах, успіхи українців у світі, популяризують позитивні аспекти української історії та культури. Це особливо важливо в контексті боротьби з негативними стереотипами та упередженнями щодо України, які часто поширюються через інші інформаційні канали. Д. Подлущкий зазначає, що "позитивний образ України, який формується діаспорними медіа, стає важливим елементом національної гордості та самоповаги серед представників діаспори, особливо молодшого покоління" [25, с. 112].

Особливого значення набуває роль діаспорних медіа у збереженні національної ідентичності в умовах російсько-української війни. З одного боку, війна активізувала патріотичні почуття серед українців за кордоном, посилила їхній зв'язок з Україною. З іншого – вона породила нові виклики для національної ідентичності, пов'язані з травматичним досвідом, вимушеною міграцією, інформаційним протистоянням. Діаспорні медіа в цих умовах виконують функцію емоційної підтримки, допомагають осмислити травматичний досвід, інтегрувати його в національний наратив.

Аналізуючи роль діаспорних медіа у збереженні національної ідентичності, важливо враховувати їх вплив на різні покоління діаспори, які мають різний рівень зв'язку з Україною. Таблиця 3.2 демонструє особливості впливу медіа на різні покоління української діаспори.

Таблиця 3.2

Особливості впливу діаспорних медіа на різні покоління української діаспори

Покоління діаспори	Характеристика зв'язку з Україною	Особливості впливу медіа	Ключові функції медіа
Перше покоління (народжені в Україні)	Сильний емоційний зв'язок, власні спогади та досвід	Підтримка існуючої ідентичності, зв'язок з Україною	Інформаційна, комунікативна, емоційна підтримка
Друге покоління (діти іммігрантів)	Опосередкований зв'язок через родину, часткове володіння мовою	Формування та розвиток української складової ідентичності	Освітня, культурна, ціннісно-формуюча
Третє та наступні покоління	Слабкий зв'язок, обмежене володіння мовою, змішана ідентичність	Пробудження інтересу до українського коріння, базові знання	Символічна, мотиваційна, просвітницька
Нова еміграція (після 1991 року)	Сильний зв'язок, актуальні знання, активна взаємодія	Підтримка зв'язку, інтеграція в діаспорне середовище	Інформаційна, консолідуюча, практична
Воєнні біженці (після 2022 року)	Травматичний досвід, сильний емоційний зв'язок	Емоційна підтримка, допомога в адаптації, збереження зв'язку	Терапевтична, адаптаційна, інформаційна

Як видно з таблиці 3.2, для різних поколінь діаспори медіа виконують різні функції у процесі збереження національної ідентичності. Це вимагає від діаспорних медіа диференційованого підходу, використання різних форматів, мовних стратегій, тематичних акцентів для ефективної взаємодії з різними сегментами аудиторії.

Важливим аспектом ролі діаспорних медіа у збереженні національної ідентичності є їх внесок у формування спільного інформаційного та

культурного простору глобального українства. Вони поєднують українців з різних країн, створюють майданчики для обміну досвідом, ідеями, практиками збереження ідентичності в різних контекстах. Л. Отрошко зазначає, що "завдяки діаспорним медіа формується транснаціональна українська спільнота, яка, попри географічну розпорошеність, зберігає відчуття єдності та спільної долі" [42, с. 242].

Значущою є також роль діаспорних медіа у формуванні гібридної ідентичності, яка поєднує українську культурну спадщину з культурними елементами країни проживання. Вони висвітлюють досвід інтеграції українців у нове середовище, проблеми та успіхи цього процесу, способи збереження балансу між національною ідентичністю та адаптацією до нової культури. Як підкреслює А. Суцєвський, "діаспорні медіа не просто консервують традиційні форми української ідентичності, але й створюють простір для її творчого переосмислення та розвитку в нових культурних контекстах" [33, с. 92].

Цифрова трансформація діаспорних медіа відкриває нові можливості для збереження та розвитку національної ідентичності. Соціальні мережі, онлайн-платформи, мобільні додатки дозволяють створювати інтерактивні, мультимедійні форми представлення української культури, залучати молодь, формувати віртуальні спільноти. Особливо важливим є те, що цифрові медіа долають географічні бар'єри, дозволяючи представникам діаспори з різних країн взаємодіяти між собою та з Україною в режимі реального часу.

Важливо також відзначити роль діаспорних медіа у формуванні критичного мислення та медіаграмотності серед своєї аудиторії. В умовах інформаційної війни та масової дезінформації щодо України вони допомагають представникам діаспори орієнтуватися в інформаційному просторі, відрізняти факти від маніпуляцій, формувати об'єктивне уявлення про події в Україні. Це має безпосередній вплив на збереження національної ідентичності, оскільки дозволяє протистояти спробам її деформації через інформаційні маніпуляції.

3.3. Стратегічні напрямки розвитку українських діаспорних медіа

Розвиток українських діаспорних медіа в сучасних умовах потребує чіткого стратегічного бачення та системного підходу, які дозволять ефективно відповідати на виклики інформаційного суспільства та забезпечувати потреби української громади за кордоном. Стратегічні напрямки розвитку цих медіа формуються під впливом багатьох факторів – технологічних інновацій, зміни характеристик аудиторії, трансформації глобального медіаландшафту, геополітичної ситуації в Україні та світі. Їх аналіз дозволяє визначити основні вектори, за якими має відбуватися подальший розвиток медіасистеми української діаспори.

Одним із ключових стратегічних напрямків є цифрова трансформація та впровадження інноваційних технологій. Цифровізація вже не є питанням вибору для діаспорних медіа – вона стає необхідною умовою їхнього виживання та розвитку в сучасному інформаційному просторі. М. Тимошик зазначає, що "для ефективної цифрової трансформації необхідне не просто перенесення контенту в онлайн, а глибока перебудова всіх робочих процесів, бізнес-моделей, способів взаємодії з аудиторією" [37, с. 53]. Це включає розвиток мультимедійних форматів, адаптацію контенту для мобільних пристроїв, використання аналітичних інструментів для кращого розуміння потреб аудиторії, впровадження елементів штучного інтелекту для оптимізації роботи редакцій.

Другим важливим стратегічним напрямком є диверсифікація джерел фінансування та розробка стійких бізнес-моделей. Традиційні способи фінансування діаспорних медіа – передплата, реклама, підтримка громадських організацій – стають все менш ефективними в сучасних умовах. Необхідне впровадження нових моделей, таких як членські програми, краудфандинг, платний доступ до преміум-контенту, спеціальні проєкти з бізнесом, грантова підтримка. Як відзначає А. Валівоць, "стійкість діаспорних медіа в довгостроковій перспективі залежить від їхньої здатності створювати цінність,

за яку аудиторія готова платити, та формувати диверсифікований портфель джерел фінансування" [9, с. 79]. Особливо важливим є розвиток прямих відносин з аудиторією, коли читачі, глядачі, слухачі стають не просто споживачами, але й підтримують медіа фінансово на регулярній основі.

Розвиток транскордонної співпраці та формування мережових структур є ще одним стратегічним напрямком для українських діаспорних медіа. Об'єднання ресурсів, обмін контентом, спільні проєкти з медіа з різних країн та з України дозволяють посилити вплив, розширити аудиторію, підвищити якість контенту. І. Костиця та М. Шевченко підкреслюють, що "створення транснаціональних медійних мереж дозволяє діаспорним медіа долати обмеження локальних ринків та ресурсів, виходити на глобальний рівень" [22, с. 105]. Особливо перспективним є створення спільних цифрових платформ, які об'єднують контент різних діаспорних медіа та забезпечують його доступність для широкої аудиторії.

Інвестиції в розвиток людського капіталу та професіоналізацію є критично важливим напрямком стратегічного розвитку діаспорних медіа. Якість і конкурентоспроможність медіа безпосередньо залежать від професійного рівня журналістів, редакторів, технічних спеціалістів, менеджерів. Необхідне створення системи постійного навчання та підвищення кваліфікації працівників діаспорних медіа, налагодження обміну досвідом між професіоналами з різних країн, залучення молодих талантів. Т. Тхоржевська зазначає, що "інвестиції в людський капітал – це інвестиції в майбутнє діаспорних медіа, які визначають їхню здатність адаптуватися до змін та впроваджувати інновації" [38, с. 64].

Важливим стратегічним напрямком розвитку є також сегментація аудиторії та персоналізація контенту. Українська діаспора стає все більш різноманітною – різні покоління, різні хвилі еміграції, різні рівні зв'язку з Україною та володіння українською мовою. Це вимагає від медіа більш гнучкого підходу до створення контенту, який враховуватиме потреби та інтереси різних сегментів аудиторії. Х. Належата підкреслює, що "успішні діаспорні медіа розробляють диференційовані контентні стратегії для різних

аудиторних груп, використовуючи відповідні формати, мову, тематичні акценти" [25, с. 48]. Сучасні технології дозволяють реалізувати такий підхід через персоналізовані стрічки новин, рекомендаційні системи, адаптивний дизайн, що підвищує залученість аудиторії та ефективність комунікації.

Посилення освітньої та культурної функції є ще одним важливим стратегічним напрямком розвитку діаспорних медіа. В умовах глобалізації та асиміляційних процесів особливого значення набуває роль медіа у збереженні та розвитку української мови, культури, традицій серед діаспори, особливо молодшого покоління. Це передбачає створення інноваційних освітніх форматів, інтерактивних культурних проєктів, залучення аудиторії до активної участі у збереженні культурної спадщини. Л. Біловус відзначає, що "діаспорні медіа мають потенціал стати потужними освітніми платформами, які не лише інформують, але й навчають, залучають, мотивують до вивчення української мови та культури" [7, с. 203].

Розвиток комунікаційних стратегій протидії дезінформації та формування позитивного образу України є особливо актуальним стратегічним напрямком в умовах інформаційної війни. Діаспорні медіа відіграють важливу роль у боротьбі з російською пропагандою та дезінформацією, формуванні об'єктивного уявлення про Україну в країнах проживання діаспори. Д. Іваньков підкреслює, що "ефективна протидія дезінформації вимагає не лише реактивних дій, але й проактивних стратегій – створення позитивного наративу про Україну, розвиток медіаграмотності аудиторії, співпраця з іншими акторами інформаційного простору" [16, с. 106]. Це передбачає розвиток фактчекінгових ініціатив, створення спільних проєктів з місцевими медіа, використання новітніх технологій для виявлення та спростування фейків.

Посилення взаємодії з громадянським суспільством та розвиток партисипативної журналістики є важливим стратегічним напрямком, який дозволяє діаспорним медіа краще відповідати потребам громади та залучати її до співтворення контенту. Це включає розвиток форматів, які передбачають активну участь аудиторії – дискусійні форуми, громадські обговорення, проєкти

громадської журналістики, де члени спільноти стають не лише споживачами, але й виробниками контенту. А. Миколаєнко відзначає, що "партисипативні моделі не лише підвищують залученість аудиторії, але й сприяють формуванню більш згуртованої громади навколо медіа" [24, с. 124].

Стратегічним напрямком розвитку є також адаптація до локальних медіаринків та правових середовищ країн проживання при збереженні української ідентичності. Діаспорні медіа функціонують в різних національних контекстах, які мають свої особливості регулювання, медіаспоживання, конкурентного середовища. Врахування цих особливостей при розробці стратегій розвитку є важливою умовою успіху. Водночас, як підкреслює О. Хелемендик, "адаптація не повинна призводити до розмивання місії діаспорних медіа та втрати їхньої української ідентичності" [39, с. 82]. Знаходження оптимального балансу між інтеграцією в локальний медіаринок та збереженням своєї специфіки є важливим завданням для діаспорних медіа.

Розвиток архівування та цифрової документації є важливим стратегічним напрямком, який забезпечує збереження культурної та історичної спадщини діаспори для майбутніх поколінь. Цифровізація архівів діаспорної преси, створення електронних бібліотек, відеотек, аудіотек, систематизація та збереження цифрового контенту сучасних медіа – все це має велике значення для збереження історичної пам'яті та культурної ідентичності. М. Палієнко зазначає, що "діаспорні медіа є не лише джерелами актуальної інформації, але й важливими архівами, які фіксують історію української громади за кордоном" [28, с. 34]. Розвиток відповідної інфраструктури та методології для такого архівування є важливим завданням.

Підвищення видимості та впливу в глобальному інформаційному просторі є стратегічним напрямком, який дозволяє діаспорним медіа розширювати свою аудиторію та вплив за межі української громади. Це передбачає розвиток багатомовного контенту, присутність на глобальних цифрових платформах, оптимізацію для пошукових систем, впровадження стратегій просування в соціальних мережах.

Розвиток інноваційних форматів та експериментування з новими способами подачі контенту є стратегічним напрямком, який дозволяє діаспорним медіа залишатися актуальними в умовах швидких змін медіаландшафту. Це включає використання віртуальної та доповненої реальності, подкастів, інтерактивних історій, форматів короткого відео для соціальних мереж, візуальних історій тощо. А. Суцєвський підкреслює, що "інноваційні формати дозволяють діаспорним медіа залучати нові аудиторії, особливо молодь, для якої традиційні формати можуть бути менш привабливими" [33, с. 96].

Розвиток синергії між різними типами діаспорних медіа – друкованими, радіо, телебаченням, онлайн-ресурсами, соціальними медіа – є стратегічним напрямком, який дозволяє максимально ефективно використовувати наявні ресурси та охоплювати різні сегменти аудиторії. Замість конкуренції різні типи медіа можуть доповнювати один одного, формуючи цілісну медіаєкосистему діаспори. Т. Гиріна відзначає, що "ефективна синергія між різними типами медіа дозволяє кожному з них зосередитися на своїх сильних сторонах та унікальних можливостях, одночасно підсилюючи загальний вплив діаспорної медіасистеми" [12, с. 47].

Розвиток прогностичної аналітики та стратегічного планування є важливим напрямком, який дозволяє діаспорним медіа не лише реагувати на зміни, але й передбачати їх та проактивно адаптуватися. Це включає аналіз тенденцій розвитку медіаринку, демографічних змін у діаспорі, технологічних інновацій, геополітичних процесів, які можуть вплинути на функціонування медіа. На основі такого аналізу розробляються довгострокові стратегії розвитку, які дозволяють медіа залишатися стійкими та ефективними в мінливому середовищі. М. Ключина підкреслює, що "стратегічне планування та прогностична аналітика стають критично важливими компетенціями для керівників діаспорних медіа в умовах зростаючої невизначеності та швидких змін" [19, с. 56].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження українських мас-медіа в діаспорі було з'ясовано їхню проблематику та особливості функціонування в сучасних умовах. Встановлено, що діаспорні медіа є важливим компонентом глобального українського інформаційного простору, які виконують унікальні функції збереження національної ідентичності, формування позитивного іміджу України у світі та протидії дезінформації.

Аналіз теоретико-методологічних засад дослідження українських мас-медіа в діаспорі дозволив визначити їх як специфічну систему засобів масової інформації та комунікації, що функціонує в середовищі етнічної діаспори, забезпечує її інформаційні, культурні та соціальні потреби, а також сприяє збереженню національної ідентичності та підтримці зв'язку з історичною батьківщиною. Дослідження історичного контексту формування медійного простору української діаспори показало його еволюцію від перших друкованих видань кінця XIX століття до сучасних мультимедійних платформ під впливом різних хвиль української еміграції та політичних, технологічних, соціальних змін.

Вивчення типології та форм сучасних діаспорних медіа виявило їхню різноманітність – від традиційних друкованих видань до цифрових платформ та соціальних мереж, з тенденцією до збільшення ролі цифрових форматів у загальній структурі медіапростору. Аналіз комунікативних стратегій показав використання різноманітних підходів – інформаційних, переконуючих, мобілізаційних, консолідуючих, просвітницьких та інтегративних, які диференціюються залежно від цільової аудиторії та політичного контексту.

Дослідження цифрової трансформації діаспорних медійних платформ встановило її суттєвий вплив на всі аспекти функціонування діаспорних медіа – від створення та поширення контенту до бізнес-моделей та взаємодії з аудиторією. Основними напрямками цифрової трансформації є міграція контенту в онлайн, розвиток нових цифрових форматів, активне використання

соціальних мереж, впровадження мобільних додатків, формування нових бізнес-моделей та застосування аналітичних інструментів.

Аналіз викликів інформаційного простору діаспорних медіа виявив комплекс проблем, з якими стикаються українські медіа за кордоном – від конкуренції за увагу аудиторії та фінансової стійкості до протидії російській дезінформації та забезпечення інформаційної безпеки. Дослідження ролі мас-медіа у збереженні національної ідентичності показало їхнє значення у формуванні колективної пам'яті, підтримці мови та культури, розвитку спільних цінностей, особливо для молодшого покоління діаспори та в умовах російсько-української війни.

Визначено стратегічні напрямки розвитку українських діаспорних медіа, зокрема: цифрову трансформацію та впровадження інноваційних технологій; диверсифікацію джерел фінансування та розробку стійких бізнес-моделей; розвиток транскордонної співпраці та формування мережових структур; інвестиції в розвиток людського капіталу; сегментацію аудиторії та персоналізацію контенту; посилення освітньої та культурної функції; розвиток комунікаційних стратегій протидії дезінформації.

Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення українських діаспорних медіа, розробки програм їхньої підтримки та розвитку, а також для вдосконалення практичної діяльності українських медіа за кордоном в умовах цифрової трансформації та геополітичних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Koch S. Транскордоння: простір соціального порядку і політичної дії. 2019. URL: <https://hal.science/hal-03547924v1/file/transkord.pdf> (дата звернення: 28.02.2025).
- 2 Kotsur V. Національні меншини України в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. XX ст.–поч. XXI ст. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України, 2019. URL: <https://www.academia.edu/download/64861804/monograph.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).
- 3 Kozubenko L. Роль засобів масової комунікації в процесах суспільної інтеграції та національної ідентичності. Theoretical and didactic philology. 2018. №. 27. С. 33-40. URL: <https://tdp-journal.com/index.php/journal/article/download/41/32> (дата звернення: 19.03.2025).
- 4 Prykhodkina N., Tymoshko H. Media and media education as attributes of globalization in the information society era. Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди. 2020. С. 132. URL: <https://surl.li/pefhtb> (дата звернення: 27.02.2025).
- 5 Андрійчук М. Т. Комунікаційний вплив діяльності українських національно-демократичних організацій періоду розпаду СРСР на формування національної пам'яті українців. 2018. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/1ce10b36-27a4-4d0c-a4ff-0a3219095e63/download> (дата звернення: 05.03.2025).
- 6 Андрійчук М. Т., Андрійчук Т. С. Взаємодія мас-медіа та органів державної влади. 2018. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/58521b5e-526e-435f-9377-f9b4112e8e8f/download> (дата звернення: 04.03.2025).
- 7 Біловус Л. І. Українськомовна періодика української діаспори США у збереженні національної ідентичності (1991-2017 рр.). 2019. URL:

- http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48441/1/Dis_Bilovus.pdf (дата звернення: 22.03.2025).
- 8 Бодруг А. Феномен українського діаспорного кіномистецтва в контексті канадської політики мультикультуралізму. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2022. №. 1 (46). С. 140-145. URL: <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/download/257132/256452> (дата звернення: 14.03.2025).
 - 9 Валівоч А. І. Мовна ідентичність у контексті російсько-української війни та еміграції українців у Польщі. 2024. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/bitstreams/455eb101-f081-4db1-86bc-d840d9deaa02/download> (дата звернення: 15.03.2025).
 - 10 Вялкова І. О. Преса Донецької області періоду незалежності України (1991-2012 рр.): проблематика, типологія. 2020. URL: http://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1802/1/Prasa_Don_oblasti.pdf (дата звернення: 07.03.2025).
 - 11 Гадьо Н. Спільні та відмінні напрямки у вивченні релігійних медій у працях закордонних та українських дослідників. OF THE LVIV UNIVERSITY. 2019. С. 219. URL: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Visnyk-46-sayt.pdf#page=215> (дата звернення: 10.03.2025).
 - 12 Гиріна Т. С. Збереження національної культури та мови засобами радіомовлення: приклад українського радіо в Австралії та Океанії. 2023. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/52848/1/90-67-PB.pdf#page=23> (дата звернення: 28.02.2025).
 - 13 Денищенко Д. В. Збройне насилля як фактор трансформації політичного простору. 2025. URL: <https://surli.cc/eycvpa> (дата звернення: 27.03.2025).
 - 14 Довбня А. Українська діаспора в Бразилії та Китаї: порівняльний аналіз. 2024. URL:

- <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/d09f8f54-6046-4595-802a-3761c22a0080/download> (дата звернення: 23.03.2025).
- 15 Зайцева З. Формування українсько-британського інформаційного простору напередодні Першої світової війни. Український історичний журнал. 2022. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/187206/08-Zaitseva.pdf?sequence=1> (дата звернення: 15.03.2025).
 - 16 Іваньков Д. В. Вплив російсько-української війни на міжнародну безпеку (2014-до сьогодні). 2023. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/bitstreams/e6ab4151-3960-44a9-9b7f-5109b24416df/download> (дата звернення: 18.03.2025).
 - 17 Ільченко О. А. Комунікативні стратегії мас-медійних публікацій про Національну гвардію України. НАУКОВИЙ ВІСНИК МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ. 2018. С. 136. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_3/Filologi37_3.pdf#page=136 (дата звернення: 07.03.2025).
 - 18 Кислюк К. В. Українська культура 1 чверті ХХІ ст.: повороти модернізаційних перетворень. Кондор, 2018. URL: <http://195.20.96.242:5028/khk dak-xmlui/bitstream/handle/123456789/1841/Mon oKysliukKondor.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 13.03.2025).
 - 19 Ключина М. О. Комунікативні практики української влади в умовах війни. 2024. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/12345/20154/%D0%9A%D0%BB%D1%8E%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C.%D0%9E.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення: 28.02.2025).
 - 20 Кобрин Н. В. Особливості аудіальних форм роботи на уроках української музики у спеціалізованій освіті. ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ. 2018. С. 57. URL: <https://surl.li/zvvbzc> (дата звернення: 01.03.2025).
 - 21 Ковпак В. А., Троценко Н. О. Комунікаційні стратегії успішних спецпроектів нативної реклами. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ.

2019. С. 98. URL: http://www.zhu.edu.ua/journal_cpu/index.php/der_sc/issue/download/32/3#page=98 (дата звернення: 25.03.2025).
- 22 Костиця І., Шевченко М. Стан українського інформаційного простору як відображення позиції України в глобальному культурному дискурсі: реалії та перспективи. Український інформаційний простір. 2021. №. 2 (8). С. 98-106. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/download/245833/243332> (дата звернення: 25.03.2025).
- 23 Крисаченко В. Новітнє насильницьке розпорошення українства: проблема формування національного гуманітарного простору. Українознавство. 2024. №. 1 (90). С. 8-17. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/306314/298896> (дата звернення: 12.03.2025).
- 24 Миколаєнко А. Правозахисна діяльність українських діаспорних ЗМІ та видавництв у 60–80-х роках ХХ ст. Український інформаційний простір. 2019. №. 2 (4). С. 118-128. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/download/187426/224613> (дата звернення: 11.03.2025).
- 25 Належата Х. Мова діаспори й материкової України: порівняльний корпусний аналіз (на матеріалі публіцистики). 2021. URL: <https://er.ucu.edu.ua/bitstreams/bbeb00c6-f095-4bd1-9b1b-f7c6c5330455/download> (дата звернення: 10.03.2025).
- 26 Носова Г. Трансформація національного уявного за умов глобалізації. Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія «Філософія». 2024. №. 26. С. 3-10. URL: <https://www.journals.oa.edu.ua/Philosophy/article/download/4114/3761> (дата звернення: 03.03.2025).
- 27 Отрошко Л. Закордонне українство країн Європи та північної Америки у протистоянні Збройній агресії російської Федерації супроти України. Українознавство. 2022. №. 4 (85). С. 230-246. URL:

- <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/270119/266731> (дата звернення: 21.03.2025).
- 28 Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. Науково-практичний журнал «Архіви України». 2022. Т. 1. №. 330. С. 12-38. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/download/142/105> (дата звернення: 17.03.2025).
- 29 Плукчі В. Ю. Комеморативні практики у формуванні історичної пам'яті учнів закладів загальної середньої освіти: регіональний контекст : дис. 2024. URL: <https://surl.li/uemmdh> (дата звернення: 20.03.2025).
- 30 Подлущкий Д. А. Політичний імідж держави: міжнародний досвід та українські реалії. 2024. URL: <https://surl.li/dajzqy> (дата звернення: 26.03.2025).
- 31 Руденко Н. В. Сугестія як засіб формування громадської думки в сучасних англомовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії та способи їх реалізації : дис. Сумський державний університет, 2022. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/88567/3/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A0%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9D.%D0%92..pdf (дата звернення: 03.03.2025).
- 32 Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти. 2021. URL: http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/3898/1/2021-Comparative_Higher_Education_Handbook_2021n_49126.pdf (дата звернення: 02.03.2025).
- 33 Сущевський А. І. Культурні маркери ідентичності українців в умовах вимушеної еміграції. 2024. URL: https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/12345/19087/MR_Sushevskuy%20Anatoliy.pdf?sequence=1 (дата звернення: 20.03.2025).

- 34 Таран Я. А. Українська діаспора Республіки Польща та її роль у демократичному розвитку сучасної України. 2018. URL: <https://surl.li/pultim> (дата звернення: 06.03.2025).
- 35 Тарнашинська Л. Б. Українська літературна еміграція: моделі "відсутньої присутності" в материковому письменстві. Київські полоністичні студії. Т. XXXV. Київ: Талком, 2019. С. 358-369. URL: http://jnas.nbu.gov.ua/j-pdf/kps_2019_35_48.pdf (дата звернення: 15.03.2025).
- 36 Тимошик М. Жанри журналістики як науково-практична проблема: до провокації фахової полеміки теоретиків і практиків ЗМІ. Український інформаційний простір. 2022. №. 2 (10). С. 14-42. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/download/269647/265072> (дата звернення: 18.03.2025).
- 37 Тимошик М. Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика. Український інформаційний простір. 2022. №. 1 (9). С. 30-56. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/download/257058/253992> (дата звернення: 05.03.2025).
- 38 Тхоржевська Т. Досвід медіаантропології у дослідженні медіавпливу. 2023. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/91165/1/Tkhorzhevskya_Obraz_1_2023.pdf (дата звернення: 01.03.2025).
- 39 Хелемендик О. Некласичні форми дипломатії України в сучасному міжнародному середовищі. 2024. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/e0b13172-2112-43a8-9859-f9137a5ea86b/download> (дата звернення: 09.03.2025).
- 40 Чернявська О. К. Новітні тенденції європейської автобіографічної рефлексії. ВЧЕНІ ЗАПИСКИ. 2022. С. 2022164. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/spec_2022/spec_2022.pdf#page=170 (дата звернення: 16.03.2025).
- 41 Чорненька Я. І. Роль української мови у становленні національної та культурної ідентичності українського народу : дис. ХНУРЕ, 2024. URL:

- <https://openarchive.nure.ua/bitstreams/bed7aa50-d1b6-49fb-b66f-cdf48fbdaabe/download> (дата звернення: 24.03.2025).
- 42 Шаповал Т. О. Українофобія як ганебне психосоціальне явище і способи обмеження його дії : дис. Тернопіль, ЗУНУ, 2024. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/53273/1/%D0%A8%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%20%D0%A2._%D0%9F%D0%A1%D0%B7%D0%BC-21.pdf (дата звернення: 02.03.2025).
 - 43 Шаповалова Г. В., Шебештян Я. М. Історичні обставини формування етнотолерантності Закарпатських медіа. 2019. URL: <https://surl.li/rvxdxbf> (дата звернення: 28.02.2025).
 - 44 Шевченко Т. М. Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця XX–початку XXI ст. 2019. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/ukr0013796.pdf (дата звернення: 12.03.2025).
 - 45 Шершньова О. В. Формування нової моделі культурного простору (на прикладі громад Рівненщини). 2019. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8899/1/Formuvannia.pdf> (дата звернення: 05.03.2025).
 - 46 Шуляк А. Медіа-технології під час моделювання образу «іншого» в ідеології «руського міра». Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2020. №. 2 (406). URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22748/1/%D0%9D%D0%92_%D0%9C%D0%92_2020_2-105-114.pdf (дата звернення: 14.03.2025).